

Vergaderjaar 2015–2016

34 362

Rapport van de Onderzoekscommissie Ontnemingsschikking

Nr. 19

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 7 juni 2016

De vaste commissie voor Veiligheid en Justitie heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Minister van Veiligheid en Justitie over de brief van 25 mei 2016 inzake de aanbieding van het Rapport Commissie-Oosting II en de gespreksverslagen van de vier zittende bewindslieden (Kamerstuk 34 362, nr. 16) en over de brief van 25 mei 2016 inzake de reactie op het Rapport van de Commissie-Oosting II (Kamerstuk 34 362, nr. 17). De Minister heeft deze vragen beantwoord bij brief van 6 juni 2016. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Ypma

De griffier van de commissie,
Nava

1. Waarom stond de informatie uit dit onderzoek niet in het eerste rapport van de commissie-Oosting? Is de commissie actief tegengewerkt? Deelt u de mening dat het onwenselijk is dat een tweede onderzoek nodig was om de waarheid boven tafel te krijgen? Zo nee, waarom niet?

Ten behoeve van het onderzoek door beide commissies zijn oproepen gedaan om relevante informatie met de Commissie Oosting I respectievelijk de Commissie Oosting II¹ te delen. Ondanks deze oproepen is ten tijde van het eerste onderzoek niet alle relevante informatie verstrekt. Dat had natuurlijk wel moeten. Vanzelfsprekend is het onwenselijk dat het nodig was om een nader onderzoek in te stellen.

2. Is op enig moment in de zoektochten contact gezocht met raadsman Doedens? Zo ja, wat leverde dat aan informatie op?

De heer Van Brummen zocht contact met de heer Doedens. In het rapport van de heer Van Brummen (opgenomen in het rapport van de Commissie op pagina 250) schrijft hij dat de voormalig advocaat zich heeft beroepen op zijn beroepsgeheim. Vanuit het Ministerie van Veiligheid en Justitie is tijdens de zoektochten geen contact geweest met de heer Doedens.

3. Welk oordeel heeft u na de beide onderzoeken van de commissie-Oosting? Deelt u de mening dat hier de schijn van doofpot aanwezig opdoemt? Zo nee, waarom niet?

De Commissie concludeert dat geen sprake is geweest van een doofpot. In het rapport wordt onderbouwd waarom de Commissie tot de conclusie komt dat informatie niet bewust is achtergehouden. Dat laat onverlet dat veel is misgegaan. Het heeft ontbroken aan duidelijke, eenduidige en krachtige regie en aan goede coördinatie en informatie-uitwisseling. Deze aspecten vormen de kern van het programma «VenJ Verandert» (Kamerstuk 34 300 VI, nr. 83) dat mede naar aanleiding van de conclusies van het rapport van Commissie Oosting I in gang is gezet. Beide rapporten onderstrepen de urgentie van het veranderprogramma.

4. Is de Minister president voornemens of is inmiddels een intern onderzoek gestart naar het lekken van de e-mails aan Nieuwsuur en hoe verhoudt zich dat tot de harde toezegging aan de Kamer en aan de eigen ambtenaren dat de bescherming van de klokkenluidersregeling van toepassing is?

Het kabinet is niet voornemens een (intern) onderzoek te laten verrichten naar de wijze waarop Nieuwsuur aan de desbetreffende informatie is gekomen. De Minister-President wees in zijn gespreksverslag van 10 maart 2016 op de overwegingen om een dergelijk onderzoek niet te laten verrichten zoals het belang van transparantie, het voorkomen van een *witch hunt* en de bescherming geboden door de klokkenluidersregeling.

5. In hoeverre is er volgens u geen sprake geweest van een doofpot, gelet op het gegeven dat meermalen in het rapport wordt geconcludeerd dat de zoektocht in opdracht van een leidinggevende is gestaakt (p. 65, 112, 113, 119 en 157)?

---

¹ In de beantwoording van de vragen wordt de Onderzoeksc commissie ontnemingsschikking verder aangeduid als de Commissie Oosting I en de Commissie belast met het nader onderzoek als de Commissie.

De Commissie concludeert dat geen sprake is geweest van een doofpot. In het rapport wordt onderbouwd waarom de Commissie tot de conclusie komt dat informatie niet bewust is achtergehouden. Dat laat onverlet dat veel is misgegaan. Het heeft ontbroken aan duidelijke, eenduidige en krachtige regie en aan goede coördinatie en informatie-uitwisseling. Als gevolg van dit gebrek aan communicatie en afstemming is niet eerder een opdracht aan SSC-ICT gegeven om over te gaan tot een restore van de gevraagde gegevens. Deze opdracht was wel nodig voor het SSC-ICT gezien de status van SSC-ICT als dienstverlenende instantie die alleen werkt in opdracht. Het ware beter geweest als het Ministerie van Veiligheid en Justitie die opdracht al in 2014 had gegeven. Ten aanzien van het uitblijven van een daartoe strekkende opdracht in 2014 concludeert de Commissie dat er geen aanwijzingen zijn dat dit welbewust is gebeurd.

6.

In het gespreksverslag van 10 maart 2016 met de commissie-Oosting suggereert de Minister-President dat hij vindt dat een technisch vooronderzoek kan plaatsvinden naar de personen die toegang hadden tot de mails van de ICT-afdeling om te achterhalen door wie de ICT-mails zijn gelekt aan Nieuwsuur. Vindt de Minister-President zijn suggestie nog steeds opportuun in het licht van de conclusies van de Commissie-Oosting II en de Klokkenluidersregeling? Heeft hij deze suggestie ook met anderen dan de commissie-Oosting gedeeld, bijvoorbeeld met de Minister van Veiligheid en Justitie en/of Minister van Rijksdienst dan wel heeft hij zelf of bij anderen aangedrongen opdracht te geven tot een dergelijk onderzoek?

Het kabinet is niet voornemens een (intern) onderzoek te laten verrichten. Het gespreksverslag van de Minister-President van 10 maart 2016 maakt duidelijk dat de suggestie van een technisch vooronderzoek naar het lek afkomstig was van de Onderzoekscommissie. In zijn reactie hierop bevestigde de Minister-President dat een dergelijk onderzoek tot de mogelijkheden zou kunnen behoren. Dit had betrekking op een onderzoek door de Commissie. De Commissie heeft hiervan afgezien. Het kabinet ziet eveneens af van een dergelijk onderzoek, mede gelet op het feit dat het rapport van de Commissie hiertoe geen aanleiding geeft omdat het de gang van zaken uitvoerig beschrijft.

7.

Was Staatssecretaris Dijkhoff voorafgaande aan de uitzending van Nieuwsuur in januari 2016 op de hoogte van het bestaan van een memo met een feitenreconstructie van de zoektocht naar de tapes? Zo ja, op welk moment heeft de Staatssecretaris daar precies kennis van genomen en van wie en is bij de Staatssecretaris bekend welke personen nog meer op de hoogte waren van het bestaan van die memo?

Voorafgaand aan de uitzending van Nieuwsuur op 25 januari 2016 was de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie niet op de hoogte van het bestaan van een memo met een feitenreconstructie van de zoektocht naar de tapes. Op 27 januari 2016 is de Staatssecretaris door een directeur-generaal ingelicht.

8.

Is de commissie-Oosting bereid om ook de gespreksverslagen met de heren Opstelten, Cloo, Roes, Van Brummen en Teeven integraal aan de Kamer toe te sturen?

Het antwoord van de Commissie is vermeld in de bijgevoegde bijlage².

9.

Hoe wordt verklaard dat een groot aantal van de ambtenaren die betrokken waren bij de zoektocht naar het bonnetje in 2014, 2015 en begin 2016 een nieuwe functie elders bij de rijksoverheid hebben betrokken?

Voor het vertrek van de diverse ambtenaren bestonden verschillende redenen, variërend van het solliciteren op en aanvaarden van een andere functie (deels buiten de rijksoverheid) of om door met het vertrek de nieuwe bewindslieden de mogelijkheid te bieden een nieuwe start te maken. De exacte toedracht per individuele casus is personeelsvertrouwelijk. Op personeelsdossiers van ambtenaren zal ik niet ingaan.

10.

Heeft u bij uw aantreden een gesprek gehad met Minister Blok en is bij de overdracht gesproken over de gang van zaken rond het terugvinden van het bonnetje? Zo ja, wanneer en wat is daar precies gewisseld over dit dossier?

Op de dag van mijn aantreden heb ik een gesprek gevoerd met de Minister voor Wonen en Rijksdienst waarbij de algemene stand van zaken van het Ministerie van Veiligheid en Justitie is besproken. Daarbij is niet inhoudelijk gesproken over de gang van zaken rond het terugvinden van het bonnetje.

11.

Welke ambtenaren hebben een zelfstandige bevoegdheid om direct naar de Minister te escaleren en in welke gevallen kan van deze bevoegdheid gebruik worden gemaakt?

In formele zin is de secretaris-generaal, op basis van het koninklijk besluit dat zijn positie regelt, eindverantwoordelijk voor het beleid en het beheer van zijn departement. De directeur Financieel-economische Zaken beschikt op basis van artikel 10 van het Besluit FEZ over de bevoegdheid een beslissing van de Minister te vragen, wanneer hij meent dat een meer doelmatig beheer kan worden gevoerd of een vermeerdering van de inkomsten mogelijk is en hij over de te treffen maatregelen geen overeenstemming kan bereiken met de betrokken hoofden van dienst. Bij ieder departement is regelmatig overleg tussen de bewindspersonen en de ambtelijke top over de beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering. Daarbij zijn regelmatig ook medewerkers (dossierhouders) aanwezig. Bewindspersonen mogen er van uit gaan dat in die overleggen open wordt gesproken en wordt aangegeven wanneer beleidsontwikkeling of beleidsuitvoering niet loopt zoals verwacht. Daarnaast worden nota's gebruikt om de bewindspersonen te informeren. Het behoort tot de ambtelijke professionaliteit dat de bewindspersonen door het ambtelijk apparaat worden geïnformeerd over mogelijke financiële, juridische en uitvoeringsrisico's.

Op mijn departement draag ik actief uit dat alle signalen welkom zijn, ook tijdens mijn bezoeken aan de afdelingen.

12.

Is het waar dat iedere journalist die iets kritisch vroeg of twitterde op de dag van de presentatie van Oosting II over de rol van Algemene Zaken direct gebeld werd door de directeur van de Rijksvoorlichtingsdienst? Waarom was dat en met welk doel?

Het hoort bij de werkzaamheden van de Rijksvoorlichtingsdienst om contact te onderhouden met journalisten voor uitleg en toelichting. Dat is ook gebeurd na het verschijnen van het rapport van de Commissie.

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

13.

Is de conclusie gerechtvaardigd dat door medewerkers van het vrouwelijk geslacht het bonnetje uiteindelijk is gevonden? Zo ja, welk conclusie kunt u hieruit trekken? Zo nee, welke conclusie is dan gerechtvaardigd?

Het geslacht van medewerkers ten opzichte van hun werkzaamheden is irrelevant.

14.

Waarom is vanaf 23 maart 2015 de toegang tot de digitale mappen (DJOA-JBOZ op de K-schijf), waaronder de deelmap met documenten over de schikkingsovereenkomst met Cees H., beperkt van twintig medewerkers naar zeven geautoriseerde personen? Wie heeft deze beslissing genomen?

De Commissie stelt in haar onderzoek vast dat aanvankelijk meer dan 20 medewerkers van de betreffende directie toegang hadden tot de vertrouwelijke deelmap op de zogeheten K-schijf met documenten over de schikkingsovereenkomst met Cees H. Om de vertrouwelijkheid van bestanden in de zaak Cees H. beter te waarborgen is de toegang tot de deelmap vanaf 23 maart 2015 beperkt. Deze beslissing van het managementteam van DJOA is genomen op ingewonnen advies van de Beveiligingsautoriteit (BVA).

15.

Welke maatregelen heeft precies u genomen om de noodzakelijke cultuuromslag op het Ministerie van Veiligheid en Justitie in te zetten? Welke resultaten heeft u inmiddels geboekt? Merkt u inmiddels verbeteringen en zo ja, waaruit bestaan die? Op welke resultaten kunt u worden afgerekend?

Voor een overzicht van de concrete maatregelen in het kader van «VenJ Verandert» verwijs ik u naar de bijlage bij de brief van 2 maart 2016 (Kamerstuk 34 300 VI, nr. 83). Van de in de brief genoemde maatregelen is een aantal al ingevoerd. Zo is bijvoorbeeld met betrekking tot de versterking van de regievoering een brede bestuursraad ingesteld (waarin ook de Nationale Politie, het Openbaar Ministerie, de Immigratie- en Naturalisatiedienst en de Dienst Justitiële Inrichtingen deelnemen) en zijn er wekelijks meerdere vaste contactmomenten tussen de leden van de bestuursraad (zoals het ochtendberaad). In aanvulling op de in de brief genoemde maatregelen heeft de secretaris-generaal op dit moment een grote gespreksronde in de organisatie, waarin hij met alle medewerkers spreekt over de noodzaak tot samenwerking en informatiedeling. Op basis van de inzichten die gedurende het traject worden opgedaan, worden steeds nieuwe stappen geïdentificeerd en gezet.

16.

Kunt u aangeven op wiens voordracht de heer Cloo is aangedreden op 1 december 2012 als secretaris-generaal (SG)?

De ministerraad heeft op 5 oktober 2012 ingestemd met de voordracht van toenmalig Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties mr. drs. J.W.E. Spies, in overeenstemming met toenmalig Minister van Veiligheid en Justitie mr. I.W. Opstelten, tot benoeming van de heer mr. drs. P. Cloo tot secretaris-generaal van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Deze benoeming kwam tot stand via de gebruikelijke procedure voor de topmanagementgroep van de Algemene Bestuursdienst. Deze procedure staat beschreven op de ABD-website (<http://www.algemenebestuursdienst.nl/organisatie/inhoud/topmanagementgroep/rechtspositie-topmanagementgroep>). Informatie uit een selectieprocedure is personeelsvertrouwelijk van aard.

17.

Kunt u bevestigen dat de heer Cloo de eerste SG sinds 1904 op het Ministerie van Justitie is die van buiten is aangenomen? Wat waren de redenen om specifiek de heer Cloo aan te nemen als SG?

De heer Borghouts was tussen 1996 en 2002 secretaris-generaal op het Ministerie van Justitie en was daarvoor werkzaam bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Informatie uit een selectieprocedure is personeelsvertrouwelijk van aard.

18.

Is de Minister-President vooraf betrokken geweest bij de keuze om de heer Cloo aan te stellen in 2012 als SG? Zo ja, op welke wijze en wat vond hij hiervan? Zo nee, heeft hij nadien zijn mening gegeven over deze aanstelling en/of zich op andere wijze hierover uitgelaten richting toenmalig Minister Opstelten?

De ministerraad heeft op 5 oktober 2012 ingestemd met de voordracht van toenmalig Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties mr. drs. J.W.E. Spies, in overeenstemming met toenmalig Minister van Veiligheid en Justitie mr. I.W. Opstelten, tot benoeming van de heer mr. drs. P. Cloo tot secretaris-generaal van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Deze benoeming kwam tot stand via de gebruikelijke procedure voor de topmanagementgroep van de Algemene Bestuursdienst. Deze procedure staat beschreven op de ABD-website (<http://www.algemenebestuursdienst.nl/organisatie/inhoud/topmanagementgroep/rechtspositie-topmanagementgroep>). Informatie uit een selectieprocedure is personeelsvertrouwelijk van aard.

19.

Zijn er intern op het ministerie bezwaren geuit tegen de aanstelling van de heer Cloo? Zo ja, door wie? Wat waren deze bezwaren en wat is hiermee gedaan door de bewindspersonen destijds?

De benoeming van de heer Cloo tot secretaris-generaal van het Ministerie van Veiligheid en Justitie is tot stand gekomen via de procedure voor de topmanagementgroep van de Algemene Bestuursdienst. Deze procedure staat beschreven op de ABD-website (<http://www.algemenebestuursdienst.nl/organisatie/inhoud/topmanagementgroep/rechtspositie-topmanagementgroep>). Informatie uit een selectieprocedure is personeelsvertrouwelijk van aard.

20.

Waarom werd, zoals te doen gebruikelijk, niet heer Cloo maar de heer Roes belast met het onderzoek naar het «bonnetje»? Had dat met de persoonlijke verhoudingen tussen de heer Roes en de Minister te maken?

Het is niet gebruikelijk de secretaris-generaal te belasten met individuele dossiers; het is daarentegen gebruikelijk om een dergelijke opdracht te verstrekken aan één van de directeuren-generaal. Het rapport beschrijft de feitelijke gang van zaken. De keuze was ingegeven door de primaire invalshoek van het onderzoek, te weten het achterhalen van de specifieke toedracht van een ontnemingsschikking in een gevoelige individuele (straf)zaak, hetgeen behoort tot het takenpakket van de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving.

21.

Werd het gebrek aan chemie binnen de bestuursraad geweten aan de leiding door de heer Cloo?

In algemene zin geldt dat de eindverantwoordelijke leidinggevende maatregelen dient te treffen indien een niet-functionele vorm van

samenwerking ontstaat. Voor de specifieke wijze van samenwerking binnen de bestuursraad van het Ministerie van Veiligheid en Justitie in 2014 en 2015 wordt verwezen naar het rapport van de Commissie. De Commissie concludeert dat de verhoudingen in de bestuursraad slecht waren. De bestuursraad was geen hecht team en geen platform van uitwisseling van informatie.

Voor alles wat op mijn ministerie gebeurt ben ik verantwoordelijk.

Ambtenaren kunnen zich niet in het publieke debat verdedigen. Ik ga dan ook niet in op het functioneren van individuele ambtenaren.

22.

Herkent u het beeld dat het in de bestuursraad niet werd geapprecieerd als iemand zich ongevraagd bemoeide met zaken waar hij of zij niet eindverantwoordelijk voor was?

Ik heb de communicatiestoornissen tussen de leden van de bestuursraad niet uit eigen ervaring kunnen vaststellen, maar wel dergelijke geluiden gehoord (zie ook mijn gespreksverslag). De Commissie concludeert dat de verhoudingen in de bestuursraad slecht waren. De bestuursraad was geen hecht team en geen platform van uitwisseling van informatie.

23.

Is de cultuur binnen het Ministerie van Veiligheid en Justitie nog steeds zo dat het niet op prijs wordt gesteld als iemand ongevraagd zich met zaken bemoeit waar hij/zij niet over gaat?

In het meerjarige, door de bestuursraad gedragen veranderprogramma «VenJ Verandert» wordt gewerkt aan openheid en transparantie, goede en brede informatie-uitwisseling tussen de verschillende beleidsterreinen, ruimte voor professionele tegenspraak en een organisatiecultuur waarin van fouten wordt geleerd. Dit programma is mede naar aanleiding van de conclusies van het rapport van Commissie Oosting I in gang gezet. De realisatie van dit veranderprogramma zal meerdere jaren in beslag nemen. Over verscheidene jaren ontstane patronen en werkwijzen kunnen niet in korte tijd duurzaam verbeterd worden.

24.

Is het waar dat destijds niet gebruikelijk was dat directeur DFEZ zelfstandig een onderzoek start of stopt? Hoe is dat nu? Geldt dat voor elke directeur?

In de Comptabiliteitswet en Besluit Taak FEZ zijn de verantwoordelijkheden van de directeur FEZ beschreven. De directeur FEZ kan binnen dit kader een onderzoek bevorderen of coördineren en organiseren naar de doelmatigheid van beleid dat ten grondslag ligt aan de begroting, of naar het financieel beheer. Het is binnen het Ministerie van Veiligheid en Justitie gebruikelijk om dergelijke onderzoeken in overleg met de bestuursraad of in opdracht van de secretaris-generaal te initiëren. Verder is in dit verband relevant te vermelden dat besloten is om de control-functie zoals voorheen deels belegd bij de directeuren-generaal nu onder te brengen bij de centrale directie FEZ. Dit met als doel om de integrale afweging en besluitvorming op het niveau van de bestuursraad beter te faciliteren en de informatie-uitwisseling met de organisaties te verbeteren.

25.

Welk beleid geldt thans voor het bewaren, inventariseren en archiveren van backups?

De Archiefwet verplicht niet tot het maken van back-ups, al is het bewaren van een dergelijke back-up wel toegestaan. Een back-up wordt gemaakt om de continuïteit van de ICT-systemen te kunnen garanderen. Op basis van de Archiefwet wordt in zogenaamde selectielijsten bepaald hoe lang gegevens bewaard moeten blijven. Voor financiële gegevens geldt een

termijn van 7 jaar. Om zeker te stellen dat ook bij het uitvallen van een systeem de gegevens beschikbaar zijn, worden back-ups van gegevens ook gedurende de in de selectielijsten bepaalde termijn bewaard. Dit is uitsluitend bedoeld als zekerheid en niet als beheer van een archief. Dat bij de overgang van het ene naar het andere (financiële) systeem een duplicaat wordt gemaakt van de inhoud van het oude systeem, is een veel voorkomende praktijk.

26.

In welke gevallen valt een back-up onder de archiefwet?

Een back-up is een reservekopie van een bestand en als zodanig niet primair bedoeld als een archiefstuk. De Archiefwet sluit echter niet uit dat een back-up dienst doet als archiefstuk. Alle mogelijke digitale informatiedragers kunnen deel uitmaken van een digitaal archief. De vraag of men te maken heeft met een origineel of een kopie is minder relevant dan de vraag of een document authentiek is. Als een back-up deel uitmaakt van een archief, dan moet deze zodanig bewerkt zijn dat de informatie geordend toegankelijk is, leesbaar is ingeval van verouderde hard- of software en actief beheerd wordt ten behoeve van vernietiging of overdracht naar het nationaal archief. Het Ministerie van Veiligheid en Justitie heeft hiervoor een eigen duurzaam digitaal depot beschikbaar.

27.

Is SSC-ICT onderdeel van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties of is het een ZBO of een volledig zelfstandig functionerend bedrijf?

SSC-ICT is een baten-lastendienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

28.

Zijn er binnen alle ministeries meerdere conversieproblemen bekend, die hebben geleid tot grote problemen? Zo ja, kunt u enkele voorbeelden noemen?

Bij elke overgang van een oud systeem naar een nieuw systeem is de vraag aan de orde welke informatie vanuit het oude systeem meegaat naar het nieuwe systeem en of informatie vanuit het oude systeem nog gedurende een bepaalde periode na het stopzetten van dat oude systeem raadpleegbaar moet blijven. Dit wordt «conversieproblematiek» genoemd.

29.

Welke verzoeken zijn door de heer Van Brummen gedaan aan het SSC-ICT in het kader van zijn onderzoek? Welke resultaten leverde dat op?

De contacten die de heer Van Brummen had met het SSC-ICT zijn door de Commissie beschreven op pagina's 69 tot en met 72 van haar rapport. Het resultaat van deze contacten is beschreven in het rapport van de heer Van Brummen dat is opgenomen in het rapport van de Commissie op pagina's 242 en volgende. Voorts verwijst ik naar het rapport van Commissie Oosting I.

30.

Is er een verklaring voor het feit dat het dossier van Cees H. bij het arrondissementsparket Amsterdam incompleet is? Is de opslag van het dossier van Cees H. conform regelgeving gebeurd? Zo nee, wat is er misgegaan?

De Erfgoedinspectie beschrijft in haar rapport uitgebreid de naleving van de archiefregelgeving in de zaak Cees H. (bijlage bij Kamerstuk 34 362, nr. 1).

31.

Hoe kan het dat het Openbaar Ministerie (medewerker-OM2, p. 57) op 4 april 2014 al zicht had op het bedrag van rond de 5 miljoen gulden en medewerker VenJ02 op 9 april nog uitging van 750.000 gulden (p. 59) en de MedewerkerSSC5 op 14 april ook nog zocht naar een bedrag van 750.000 gulden? Welke communicatielijnen hadden dit kunnen voorkomen?

In 2000 is met Cees H. een ontnemingsschikking getroffen. Het schikkingsbedrag bedroeg 750.000 gulden. In een artikel in de Volkskrant van 4 april 2014 gaf de heer Doedens (als voormalig advocaat van Cees H.) aan dat zijn cliënt mogelijk een bedrag van circa 5 miljoen gulden zou hebben ontvangen bij de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking. Omdat dit een bedrag betrof dat nog niet eerder bij het ministerie bekend was, gaf de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving kort hierna aan de directie FBC de opdracht om de zoektocht naar gegevens over de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking verder in gang te zetten bij DFEZ. Het in de ontnemingsschikking vermelde bedrag van 750.000 gulden dat (in de periode augustus 2000 tot en met september 2001) bij Justitie zou zijn binnengekomen vanuit het parket Amsterdam vormde bij die zoektocht één van de uitgangspunten.

De Commissie heeft in het nader onderzoek vastgesteld dat het Parket-Generaal van het Openbaar Ministerie in de vroege avond van 4 april 2014 het bewuste rekeningnummer vond. Het bleek te gaan om een bankrekeningnummer van het arrondissement Amsterdam dat bij de Rabobank op 9 september 1999 was geopend en op 3 mei 2010 weer was opgeheven. Het Openbaar Ministerie deed daarom navraag bij de Rabobank. De Rabobank antwoordde daarop dat de wettelijke bewaartermijn voor rekeninggegevens 7 jaar is en dat de rekeninggegevens-/afschriften van 2000 en 2001 dus niet meer beschikbaar waren in hun systemen. Het spoor liep hiermee voor het Openbaar Ministerie dood en er was derhalve geen zicht op het bedrag van rond de 5 miljoen gulden. Pas in maart 2015 werd bekend dat dit inderdaad het rekeningnummer was dat op 7 september 2001 is gebruikt voor de overboeking van 4,7 miljoen gulden naar de derdenrekening van advocatenkantoor Doedens.

32.

Wanneer is de heer Van Brummen formeel gevraagd voor het onderzoek dat Minister Opstelten hem wilde laten uitvoeren? Was dit op de dag dat de beslissing hiertoe werd genomen (17 april 2014) of later? Kunt u verifiëren bij toenmalig Minister Opstelten of hij hem al eerder informeel hiervoor had gepolst?

Zoals beschreven in het rapport van Commissie Oosting I is de opdracht voor het onderzoek van de heer Van Brummen niet door de Minister maar door de voorzitter van het College van procureurs-generaal aan hem verstrekt. De Minister heeft de heer Van Brummen hiervoor niet «gepolst». De opdracht is getekend op 23 april 2014 (zie hierover het rapport van Commissie Oosting I op pagina 162).

33.

Kunt u navragen bij de heer Van Brummen of hij (informeel) gesprekken gevoerd heeft met betrokkenen over het te voeren onderzoek of onderliggende materie voorafgaand aan de officiële start van zijn onderzoek op 23 april 2014? Zo ja, met wie en wat is er precies besproken?

De heer Van Brummen heeft voor de start van zijn onderzoek alleen gesproken met de voorzitter van het College van procureurs-generaal en medewerkers van het Parket-Generaal. Deze hadden betrekking op de te volgen werkwijze.

34.

Waarom speelde het argument dat het verslag van het gesprek tussen de heer Roes en toenmalig Staatssecretaris Teeven «geheim moest blijven omdat er dingen in stonden die voor sommige mensen gevaarlijk konden zijn», een rol in de beslissing dat niet de Algemene Rekenkamer het onderzoek zou moeten uitvoeren? Het gesprek tussen Roes en Teeven vond toch pas plaats op 25 april 2014 terwijl de beslissing over Van Brummen werd genomen op 17 april 2014? Hoe kan dit nog niet plaatsgevonden gesprek dan van invloed zijn geweest?

Het argument van geheimhouding speelde inhoudelijk geen rol in de beslissing dat niet de Algemene Rekenkamer maar de heer Van Brummen het onderzoek moest uitvoeren. Het kon ook geen rol spelen, omdat de beslissing om de heer Van Brummen het onderzoek te laten doen, werd genomen op 17 april 2014 en het gesprek tussen de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving en de heer Teeven plaatsvond op 25 april 2014.

35.

Hoe kijkt u terug op de stellingname van de heer Roes dat zijn gespreksverslag met Staatssecretaris Teeven in 2014 geheim moest blijven «omdat er dingen in stonden die voor sommige mensen gevaarlijk konden zijn», zoals mevrouw Stordiau aan de commissie-Oosting heeft verklaard uit eigen ervaring toen zij het wilde inzien, terwijl later is gebleken dat de «persoonlijke aantekening» van de heer Roes geen enkele gevaarlijke of precaire informatie bevatte?

De opmerking van de toenmalig directeur Voorlichting dat het gespreksverslag geheim moest blijven «omdat er dingen in stonden die voor sommige mensen gevaarlijk konden zijn» wordt bevestigd noch weersproken in het rapport.

36.

Wie heeft bepaald dat het verslag van het gesprek tussen Staatssecretaris Teeven en de heer Roes niet openbaar gemaakt mocht worden vanwege het gevaar voor sommige mensen? Was Staatssecretaris Teeven het eens met die conclusie?

De opmerking van de toenmalig directeur Voorlichting dat het gespreksverslag geheim moest blijven «omdat er dingen in stonden die voor sommige mensen gevaarlijk konden zijn» wordt bevestigd noch weersproken in het rapport. De verantwoordelijkheid voor het niet openbaar maken van het gespreksverslag lag bij de (toenmalige) Minister van Veiligheid en Justitie.

37.

Is de conclusie van mevrouw Stordiau-van Egmond van de Algemene Rekenkamer dat er niet zulke gevaarlijke precaire informatie in het verslag stond juist?

De opmerking van de toenmalig directeur Voorlichting dat het gespreksverslag geheim moest blijven «omdat er dingen in stonden die voor sommige mensen gevaarlijk konden zijn» wordt bevestigd noch weersproken in het rapport.

38.

Welke grondslag bedoelt MedewerkerVenJ1 als hij verwijst naar de grondslag die banken nodig om informatie te verzoeken aan Luxemburg(se banken)?

Het nadere rapport van de Commissie beschrijft op pagina 76 hoe volgens de betreffende medewerker van het Ministerie van Veiligheid en Justitie is gekeken naar de mogelijkheden om uit Luxemburg informatie te

verkrijgen. Daarbij is ook gekeken naar het al dan niet bestaan van juridische grondslagen om informatie te verzoeken aan Luxemburg. In dit verband zij ook verwezen naar de brief van toenmalig Minister van Veiligheid en Justitie Opstelten die op 10 juli 2014 (Kamerstuk 33 750 VI, nr. 132) aan uw Kamer is toegezonden en door de Commissie op pagina 77 van haar rapport met betrekking tot dit punt wordt aangehaald.

39.

Hoe beoordeelt u de gemaakte keuze om geen gebruik te maken van de informatie over de betalingsgegevens waarvan de Luxemburgse banken aangaven hierover te beschikken? Deelt u de analyse van de commissie-Oosting dat hiernaar zonder strafrechtelijke grond geïnformeerd had kunnen worden en de beantwoording op dit punt naar de Kamer van Minister Opstelten (10 juli 2014) dan ook onjuist en onvolledig was? Welke lessen trekt u hieruit voor de toekomstige gevraagde zoektocht naar gegevens waarbij buitenlandse instanties dienstig kunnen zijn?

Zoals de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie de Kamer heeft meegedeeld (Kamerstuk 33 750 VI, nr. 132), ontbrak het aan een rechtsbasis waardoor het Openbaar Ministerie niet om de gegevens heeft gevraagd.

40.

Wie is op welk moment betrokken geweest bij welke versies van de brief die uiteindelijk op 3 juni 2014 naar de Kamer werd gestuurd?

De Commissie is verzocht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingsschikking in 2001. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerd rapport waarnaar ik verwijs (in het bijzonder hoofdstuk 4). Zie ook het rapport van Commissie Oosting I.

41.

Hoeveel van de 30 conceptversies zijn gedeeld met het toenmalig Kamerlid Van der Steur en het Kamerlid Recourt?

Ik verwijs u naar mijn brief in reactie op het verzoek van de vaste commissie van Veiligheid en Justitie van 6 juni 2016 (Kamerstuk 34 362, nr. 18).

Het Kamerlid Recourt heeft enkel mondeling gereageerd. Hiervan bestaan geen aantekeningen.

42.

Bij hoeveel van de 30 conceptversies zijn aantekeningen/suggesties geplaatst door de toenmalig Kamerlid Van der Steur en het Kamerlid Recourt?

Ik verwijs u naar mijn brief in reactie op het verzoek van de vaste commissie van Veiligheid en Justitie van 6 juni 2016.

Het Kamerlid Recourt heeft enkel mondeling gereageerd. Hiervan bestaan geen aantekeningen.

43.

Kunt u een afschrift aan de Kamer toezenden van alle gemaakte aantekeningen van de toenmalig Kamerlid Van der Steur en het Kamerlid Recourt bij de betreffende conceptversies?

Ik verwijs u naar mijn brief in reactie op het verzoek van de vaste commissie van Veiligheid en Justitie van 6 juni 2016.

Het Kamerlid Recourt heeft enkel mondeling gereageerd. Hiervan bestaan geen aantekeningen.

44.

Hoe verklaart u dat er 30 versies nodig waren voordat de brief van 3 juni 2014 aan de Kamer werd verstuurd? Is dat gebruikelijk? Zo nee, wat was het hete hangijzer?

Het is gebruikelijk dat er concepten bestaan van een Kamerbrief voordat deze wordt uitgestuurd. Zeker als het een belangrijk onderwerp betreft en er meer diensten betrokken zijn. In dit geval heeft de Commissie vastgesteld dat er circa 30 conceptversies zijn gemaakt van de brief die uiteindelijk op 3 juni 2014 aan uw Kamer is toegestuurd.

De Kamerbrief van 3 juni 2014 (Kamerstuk 33 750 VI, nr. 123) werd mede gelet op de inhoudelijke ontwikkelingen in de periode 10 april tot 3 juni 2014 meermaals aangepast. Na afloop van ambtelijke overleggen en overleggen met mijn ambtsvoorganger werden telkens de daar besproken wijzigingen in de tekst aangepast en opnieuw opgeslagen.

45.

Zijn nog andere personen door het ministerie, zoals de fractievoorzitters van de PvdA- en VVD-fractie, betrokken bij het opstellen van de brief van 3 juni 2014, dit gelet op de opmerking van de heer Samsom dat hij ook betrokken is geweest bij het opstellen van het persbericht van de Minister van Veiligheid en Justitie in reactie op de uitzending van Nieuwsuur d.d. 4 maart 2015 (debat 16 december 2015)?

De rapporten van de Commissie Oosting I en II maken geen melding van betrokkenheid van andere personen.

46.

Kunt u concluderen, met de kennis van nu, dat een externe toets door de Algemene Rekenkamer wenselijk was geweest? Zo nee, waarom niet?

Zoals ik in mijn brief van 9 december 2015 naar aanleiding van het rapport van Commissie Oosting I heb aangegeven aanvaard ik het oordeel van de Commissie, dat het verstandiger zou zijn geweest om een extern onderzoek te laten verrichten (Kamerstuk 34 362, nr. 2).

47.

Welk goed overleg is geweest over de passage in de tweede conceptversie van de brief dd 3 juni 2014 over de eventuele externe toets door de Algemene Rekenkamer? Welke personen waren hierbij betrokken? Wat is hier gewisseld? Op welk moment is het Ministerie van Algemene Zaken betrokken en waaruit bestond de inbreng van dat departement? Op welk moment is de Minister-President persoonlijk betrokken bij de gang van zaken en wat was zijn inbreng?

Het verslag van het gesprek van de Minister-President met Commissie Oosting I van 7 september 2015 vermeldt dat de situatie met betrekking tot de heer Vendrik hem onbekend is.

Verder vermeldt het verslag dat de Minister-President geen idee heeft welke motieven er achter deze beslissing zaten en dat het Ministerie van Algemene Zaken niet is betrokken bij de keuze voor de heer Van Brummen, noch bij het niet aanzoeken van de heer Vendrik.

Het rapport van Commissie Oosting I van 9 december 2015 vermeldt hierover dat er in plaats van een onderzoek door de heer Vendrik op verzoek van de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie een onderzoeksopdracht van het college van procureurs-generaal kwam. Het college besloot, na overleg met de Minister, deze opdracht te geven aan de heer Van Brummen. In het hiervoor genoemde gespreksverslag heeft de Minister-President tevens opgemerkt dat de gelasting van dit onderzoek door de heer Van Brummen hem zeer beviel en dat hij het belangrijk vond dat het onafhankelijk werd uitgevoerd. Het verslag

vermeldt verder dat de Minister-President het onderzoek en de bevin-
dingen volledig heeft geaccepteerd en geen enkele reden had om aan te
nemen dat er niet goed was onderzocht. De publicatie in het rapport van
de Commissie van de passage in de mail van 17 april van 2014, was reden
voor de Minister-President om bij oud-minister Opstelten na te gaan wat
toen de gang van zaken is geweest. Deze heeft de Minister-President laten
weten dat hij de Minister-President zijn voornemen heeft meegedeeld een
onafhankelijk onderzoek te laten verrichten door de heer Van Brummen.
Navraag bij de oud-raadadviseur maakte duidelijk dat deze ook niet
betrokken is geweest bij de keuze van de onderzoeker. Hij vernam eerst de
naam van de heer Vendrik en later de keuze voor de heer Van Brummen.
Hierover is geen contact geweest met de Minister-President.

48.

Zijn verslagen beschikbaar van de bestuursraden van Veiligheid en Justitie en van Algemene Zaken waarin de besluitvorming over het schrappen van een eventuele externe toets door de Algemene Rekenkamer en de keuze voor de heer Van Brummen in plaats van de heer Vendrik aan de orde zijn gekomen? Kunt u deze integraal aan de Kamer doen toekomen?

De Commissie heeft verzocht om de verslagen van de bestuursraad van het Ministerie van Veiligheid en Justitie in de tijdvakken februari t/m december 2014, maart t/m december 2015 en januari en februari 2016. Deze zijn aan de Commissie verstrekt. In deze verslagen is over de besluitvorming inzake de keuze tussen de heren Vendrik en Van Brummen niets opgenomen. Wel is – zoals het rapport ook beschrijft – in de bestuursraad melding gemaakt van meer procesmatige aspecten, zoals het doen uitgaan van Kamerbrieven. In de bijlage bij deze brief zijn alle relevante passages uit voornoemde verslagen weergegeven³. Er zijn geen verslagen van de bestuursraad van het Ministerie van Algemene Zaken die hierover informatie bevatten.

49.

Hoe verhoudt uw eerdere beantwoording van Kamervragen, dat de aanstelling van de heer Van Brummen een besluit van toenmalig Minister Opstelten was en dat u als premier hier niet bij betrokken was, zich tot de e-mail die in het rapport van de commissie-Oosting II wordt aangehaald waarin letterlijk staat dat «de passage over eventuele externe toets door ARK is geschrapt. Dit na goed overleg met AZ/MP (...)»?

Het verslag van het gesprek van de Minister-President met Commissie Oosting I van 7

september 2015 vermeldt dat de situatie met betrekking tot de heer Vendrik hem onbekend is.

Verder vermeldt het verslag dat de Minister-President geen idee heeft welke motieven er achter deze beslissing zaten en dat het Ministerie van Algemene Zaken niet is betrokken bij de keuze voor de heer Van Brummen, noch bij het niet aanzoeken van de heer Vendrik.

Het rapport van Commissie Oosting I van 9 december 2015 vermeldt hierover dat er in plaats van een onderzoek door de heer Vendrik op verzoek van de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie een onderzoeksopdracht van het college van procureurs-generaal kwam. Het college besloot, na overleg met de Minister, deze opdracht te geven aan de heer Van Brummen. In het hiervoor genoemde gespreksverslag heeft de Minister-President tevens opgemerkt dat de gelasting van dit onderzoek door de heer Van Brummen hem zeer beviel en dat hij het belangrijk vond dat het onafhankelijk werd uitgevoerd. Het verslag vermeldt verder dat de Minister-President het onderzoek en de bevin-

³ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

dingen volledig heeft geaccepteerd en geen enkele reden had om aan te nemen dat er niet goed was onderzocht. De publicatie in het rapport van de Commissie van de passage in de mail van 17 april van 2014, was reden voor de Minister-President om bij oud-minister Opstelten na te gaan wat toen de gang van zaken is geweest. Deze heeft de Minister-President laten weten dat hij de Minister-President zijn voornemen heeft meegedeeld een onafhankelijk onderzoek te laten verrichten door de heer Van Brummen. Navraag bij de oud-raadadviseur maakte duidelijk dat deze ook niet betrokken is geweest bij de keuze van de onderzoeker. Hij vernam eerst de naam van de heer Vendrik en later de keuze voor de heer Van Brummen. Hierover is geen contact geweest met de Minister-President.

50.

Is de Minister-President wel of niet betrokken geweest bij de keuze om geen externe toets door de de heer Vendrik te laten uitvoeren? Zo ja, op welke wijze precies? Zo nee, is daarmee uw stellingname dat de e-mail van de medewerker van het bureau secretaris-generaal aan SG Cloo onjuist was?

Het verslag van het gesprek van de Minister-President met Commissie Oosting I van 7 september 2015 vermeldt dat de situatie met betrekking tot de heer Vendrik hem onbekend is.

Verder vermeldt het verslag dat de Minister-President geen idee heeft welke motieven er achter deze beslissing zaten en dat het Ministerie van Algemene Zaken niet is betrokken bij de keuze voor de heer Van Brummen, noch bij het niet aanzoeken van de heer Vendrik.

Het rapport van Commissie Oosting I van 9 december 2015 vermeldt hierover dat er in plaats van een onderzoek door de heer Vendrik op verzoek van de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie een onderzoeksopdracht van het college van procureurs-generaal kwam. Het college besloot, na overleg met de Minister, deze opdracht te geven aan de heer Van Brummen. In het hiervoor genoemde gespreksverslag heeft de Minister-President tevens opgemerkt dat de gelasting van dit onderzoek door de heer Van Brummen hem zeer beviel en dat hij het belangrijk vond dat het onafhankelijk werd uitgevoerd. Het verslag vermeldt verder dat de Minister-President het onderzoek en de bevindingen volledig heeft geaccepteerd en geen enkele reden had om aan te nemen dat er niet goed was onderzocht. De publicatie in het rapport van de Commissie van de passage in de mail van 17 april van 2014, was reden voor de Minister-President om bij oud-minister Opstelten na te gaan wat toen de gang van zaken is geweest. Deze heeft de Minister-President laten weten dat hij de Minister-President zijn voornemen heeft meegedeeld een onafhankelijk onderzoek te laten verrichten door de heer Van Brummen. Navraag bij de oud-raadadviseur maakte duidelijk dat deze ook niet betrokken is geweest bij de keuze van de onderzoeker. Hij vernam eerst de naam van de heer Vendrik en later de keuze voor de heer Van Brummen. Hierover is geen contact geweest met de Minister-President.

51.

Wat is nu precies de rol geweest van het Ministerie van Algemene Zaken en de Minister-President in de beslissing om niet de de heer Vendrik (Algemene Rekenkamer) maar de heer Van Brummen het onderzoek in 2014 te laten doen, dit gelet op de discrepantie tussen wat hierover tegen de commissie-Oosting I is verklaard door de Minister-President («Algemene Zaken is niet betrokken bij de keuze voor de heer Van Brummen, noch bij het niet aanzoeken van de heer Vendrik, p. 161») en wat uit het rapport van de commissie-Oosting II naar boven komt («Zoals je ziet is passage over eventuele externe toets door ARK nu geschrapt. Dit na goed overleg met AZ/MP en Vz. CPG's», p. 82). Wat hield dit

laatstgenoemde «goed overleg» in, met wie was dit, wanneer en op welke wijze heeft dit plaatsgevonden?

Het verslag van het gesprek van de Minister-President met Commissie Oosting I van 7 september 2015 vermeldt dat de situatie met betrekking tot de heer Vendrik hem onbekend is. Verder vermeldt het verslag dat de Minister-President geen idee heeft welke motieven er achter deze beslissing zaten en dat het Ministerie van Algemene Zaken niet is betrokken bij de keuze voor de heer Van Brummen, noch bij het niet aanzoeken van de heer Vendrik. Het rapport van Commissie Oosting I van 9 december 2015 vermeldt hierover dat er in plaats van een onderzoek door de heer Vendrik op verzoek van de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie een onderzoeksopdracht van het college van procureurs-generaal kwam. Het college besloot, na overleg met de Minister, deze opdracht te geven aan de heer Van Brummen. In het hiervoor genoemde gespreksverslag heeft de Minister-President tevens opgemerkt dat de gelasting van dit onderzoek door de heer Van Brummen hem zeer beviel en dat hij het belangrijk vond dat het onafhankelijk werd uitgevoerd. Het verslag vermeldt verder dat de Minister-President het onderzoek en de bevindingen volledig heeft geaccepteerd en geen enkele reden had om aan te nemen dat er niet goed was onderzocht. De publicatie in het rapport van de Commissie van de passage in de mail van 17 april van 2014, was reden voor de Minister-President om bij oud-minister Opstelten na te gaan wat toen de gang van zaken is geweest. Deze heeft de Minister-President laten weten dat hij de Minister-President zijn voornemen heeft meegedeeld een onafhankelijk onderzoek te laten verrichten door de heer Van Brummen. Navraag bij de oud-raadadviseur maakte duidelijk dat deze ook niet betrokken is geweest bij de keuze van de onderzoeker. Hij vernam eerst de naam van de heer Vendrik en later de keuze voor de heer Van Brummen. Hierover is geen contact geweest met de Minister-President.

52.

Herinnert u zich dat de Minister-President tijdens het debat op 16 december 2015 heeft gezegd dat hij «in het proces een leidende suggestie had moeten doen om te bekijken of wij iets konden doen met al die signalen»? Was hij daartoe in de gelegenheid (en heeft hij dit nagelaten) toen hij werd betrokken in de keuze of de heer Vendrik van de Algemene Rekenkamer het onderzoek zou leiden? Hoe kijkt hij hierop terug?

Het verslag van het gesprek van de Minister-President met Commissie Oosting I van 7 september 2015 vermeldt dat de situatie met betrekking tot de heer Vendrik hem onbekend is. Verder vermeldt het verslag dat de Minister-President geen idee heeft welke motieven er achter deze beslissing zaten en dat het Ministerie van Algemene Zaken niet is betrokken bij de keuze voor de heer Van Brummen, noch bij het niet aanzoeken van de heer Vendrik. Het rapport van Commissie Oosting I van 9 december 2015 vermeldt hierover dat er in plaats van een onderzoek door de heer Vendrik op verzoek van de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie een onderzoeksopdracht van het college van procureurs-generaal kwam. Het college besloot, na overleg met de Minister, deze opdracht te geven aan de heer Van Brummen. In het hiervoor genoemde gespreksverslag heeft de Minister-President tevens opgemerkt dat de gelasting van dit onderzoek door de heer Van Brummen hem zeer beviel en dat hij het belangrijk vond dat het onafhankelijk werd uitgevoerd. Het verslag vermeldt verder dat de Minister-President het onderzoek en de bevindingen volledig heeft geaccepteerd en geen enkele reden had om aan te nemen dat er niet goed was onderzocht. De publicatie in het rapport van de Commissie van de passage in de mail van 17 april van 2014, was reden voor de Minister-President om bij oud-minister Opstelten na te gaan wat toen de gang van zaken is geweest.

Deze heeft de Minister-President laten weten dat hij de Minister-President zijn voornemen heeft meegedeeld een onafhankelijk onderzoek te laten verrichten door de heer Van Brummen. Navraag bij de oud-raadadviseur maakte duidelijk dat deze ook niet betrokken is geweest bij de keuze van de onderzoeker. Hij vernam eerst de naam van de heer Vendrik en later de keuze voor de heer Van Brummen. Hierover is geen contact geweest met de Minister-President.

53.

Was het voormalig Kamerlid Van der Steur in maart 2014 voordat de Kamer het wist, op de hoogte van de plannen bij de Minister van Veiligheid en Justitie om de heer Van Brummen aan te laten stellen voor onderzoek naar het bonnetje? Zo ja, heeft voormalig Kamerlid Van der Steur daar ook een mening over gegeven en wat was die mening?

Op enig moment heeft de toenmalig Minister van Veiligheid en Justitie mij medegedeeld dat de heer Van Brummen in opdracht van het Openbaar Ministerie belast was met het onderzoek.

54.

Indien de mail, zoals weergegeven in het rapport van de commissie-Oosting op p. 82, over «het schrappen van de externe toets door ARK in goed overleg met AZ/MP» niet klopt, zoals de Rijksvoorlichtingsdienst aan een journalist heeft laten weten, waarom is dit dan onweersproken gelaten in het rapport van de commissie-Oosting? Door wie bent u op de hoogte gesteld van het besluit tot het aanstellen van Van Brummen en op welk moment was dat?

Het verslag van het gesprek van de Minister-President met Commissie Oosting I van 7 september 2015 vermeldt dat de situatie met betrekking tot de heer Vendrik hem onbekend is. Verder vermeldt het verslag dat de Minister-President geen idee heeft welke motieven er achter deze beslissing zaten en dat het Ministerie van Algemene Zaken niet is betrokken bij de keuze voor de heer Van Brummen, noch bij het niet aanzoeken van de heer Vendrik. Het rapport van Commissie Oosting I van 9 december 2015 vermeldt hierover dat er in plaats van een onderzoek door de heer Vendrik op verzoek van de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie een onderzoeksopdracht van het college van procureurs-generaal kwam. Het college besloot, na overleg met de Minister, deze opdracht te geven aan de heer Van Brummen. In het hiervoor genoemde gespreksverslag heeft de Minister-President tevens opgemerkt dat de gelasting van dit onderzoek door de heer Van Brummen hem zeer beviel en dat hij het belangrijk vond dat het onafhankelijk werd uitgevoerd. Het verslag vermeldt verder dat de Minister-President het onderzoek en de bevindingen volledig heeft geaccepteerd en geen enkele reden had om aan te nemen dat er niet goed was onderzocht. De publicatie in het rapport van de Commissie van de passage in de mail van 17 april van 2014, was reden voor de Minister-President om bij oud-minister Opstelten na te gaan wat toen de gang van zaken is geweest. Deze heeft de Minister-President laten weten dat hij de Minister-President zijn voornemen heeft meegedeeld een onafhankelijk onderzoek te laten verrichten door de heer Van Brummen. Navraag bij de oud-raadadviseur maakte duidelijk dat deze ook niet betrokken is geweest bij de keuze van de onderzoeker. Hij vernam eerst de naam van de heer Vendrik en later de keuze voor de heer Van Brummen. Hierover is geen contact geweest met de Minister-President.

De Commissie is verantwoordelijk voor de inhoud van het rapport van de Commissie.

55.

Van wie kwam het voorstel om niet de heer Vendrik te benaderen voor diepgravend onderzoek naar de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking, maar de heer Van Brummen? Was dat Minister Opstelten, DG Roes, de voorzitter van het College van Procureurs-generaal of de Minister-President?

De Commissie Oosting I heeft in haar vorige rapport uitgebreid aandacht besteed aan de keuze voor de heer Van Brummen. Zij heeft dit mede gedaan op basis van gesprekken met alle in de vraag genoemde betrokkenen. De eindverantwoordelijkheid hiervoor lag bij de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie.

56.

Wie heeft naar aanleiding van het tweede ambtelijk concept van de brief uiteindelijk doorslaggevend bepaald dat niet de heer Vendrik maar de heer Van Brummen onderzoek moest doen naar de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking? Was dat Minister Opstelten, DG Roes, de voorzitter van het College van Procureurs-generaal of de Minister-President?

De Commissie Oosting I heeft in haar rapport uitgebreid aandacht besteed aan de keuze voor de heer Van Brummen (zie rapport van de Commissie Oosting I, Kamerstuk 34 362, nr. 1, blz. 159 e.v.). Zij heeft dit mede gedaan op basis van gesprekken met alle in de vraag genoemde betrokkenen. De eindverantwoordelijkheid lag bij de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie.

57.

Waarom is ervoor gekozen om het niet-aanwezig zijn van gegevens bij de Auditdienst Rijk niet te vermelden in de uiteindelijke brief van 3 juni 2014?

De Commissie is verzocht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingsschikking in 2001. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerd rapport waarnaar ik verwijs (in het bijzonder hoofdstuk 4).

58.

Wat was de strekking van de mondelinge algemene opmerkingen van het Kamerlid Recourt over de 25ste conceptversie van de brief van 3 juni 2014? Is met Recourt alleen mondeling gecommuniceerd of ook schriftelijk? Wat is gewisseld?

Het Kamerlid Recourt heeft enkel mondeling gereageerd. Hiervan bestaan geen aantekeningen.

59.

Het is normaal om contact te hebben met Kamerleden over de wijze waarop de Tweede Kamer wordt geïnformeerd? Hoe is deze gewoonte tot stand gekomen en waarom wordt deze in stand gehouden? In hoeverre acht u het transparanter als dergelijk contact achterwege wordt gelaten en er bijvoorbeeld niet meer wordt meegeschreven aan brieven aan de Kamer?

Zoals ik in het debat met uw Kamer op 16 december 2015 (Handelingen II, 2015/16, nr. 38, item 12, blz. 10 e.v.) al heb opgemerkt verwijt ik mijzelf dat ik niet eerder een grens heb getrokken, in ieder geval al op 4 maart 2015 toen het conceptpersbericht op tafel kwam en misschien ook wel daarvoor. Ik had mijzelf eerder de vraag moeten stellen of ik in die periode nog goed genoeg het verschil in de gaten had tussen de medewetgevende rol en de controlerende rol in de contacten met de Minister over dit specifieke onderwerp.

Wel is al vele jaren gebruikelijk dat bij belangrijke processen contacten zijn tussen ministeries en parlement met inachtneming van de Aanwijzingen

inzake externe contacten van rijksambtenaren. Deze contacten vinden plaats met leden van zowel coalitie- als oppositiefracties van beide Kamers der Staten-Generaal en hun ambtelijke ondersteuning. Bij een aantal departementen is hiervoor een parlementair contactpersoon aangewezen. Ook worden contacten onderhouden door de mede hiervoor aangestelde politiek assistenten. Tot deze contacten behoort ook het «sonderen» van brieven aan de Kamer. De eindverantwoordelijkheid voor het informeren van en het verantwoording afleggen aan de Kamer ligt bij de desbetreffende bewindspersoon.

60.

Komen dergelijke contacten, of zelfs het meeschrijven aan brieven aan de Kamer, ook vandaag de dag nog voor?

In het debat met uw Kamer op 16 december 2015 heb ik al aangegeven dat in dit verband een onderscheid gemaakt kan worden tussen de medewetgevende rol en de controlerende rol in de contacten tussen bewindspersoon en Kamerleden. Dit laat onverlet dat er regelmatig contact tussen leden van de Kamer, de parlementair contactpersonen of de politiek assistenten is. Deze contacten vinden plaats met leden van zowel coalitie- als oppositiefracties van beide Kamers der Staten-Generaal en hun ambtelijke ondersteuning. Tot deze contacten behoort ook het «sonderen» van brieven aan de Kamer. De desbetreffende bewindspersoon is verantwoordelijk voor de contacten en de wijze waarop verantwoording wordt afgelegd aan de Kamer.

61.

Hoe beoordeelt u in het kader van de staatsrechtelijke verhoudingen het optreden van Kamerlid Van der Steur waarbij hij niet alleen redactioneel, maar ook inhoudelijk een «groot aantal» opmerkingen heeft geplaatst bij de verzending van brieven van de toenmalig Minister aan de Kamer?

In het gesprek met de Commissie heb ik aangegeven dat het de verantwoordelijkheid van de Minister is wat deze met opmerkingen uit een politieke sondering doet. De op- en aanmerkingen die ik als Kamerlid over het concept van de genoemde brief heb gemaakt, doen dus op geen enkele wijze af aan de staatsrechtelijke kaders, die inhouden dat de verantwoordelijkheid voor de inhoud van een aan de Kamer te verzenden brief uitsluitend bij de Minister berust.

62.

Wat zijn volgens u de grenzen – in de woorden van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie tijdens het debat op 16 december 2015 – die gelden in de verhouding tussen Kamerleden en ministerie als het gaat om informatieverstrekking naar de Kamer?

Het ging de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie om de grenzen aan het adviseren van een bewindspersoon in de rol als Kamerlid en niet om informatieverstrekking aan de Kamer. Zoals ik in het debat met uw Kamer op 16 december 2015 (Handelingen II, 2015/16, nr. 38, item 12, blz. 10 e.v.) al heb opgemerkt verwijt ik mijzelf dat ik niet eerder een grens heb getrokken, in ieder geval al op 4 maart 2015 toen het conceptpersbericht op tafel kwam en misschien ook wel daarvoor. Ik had mijzelf eerder de vraag moeten stellen of ik in die periode nog goed genoeg het verschil in de gaten had tussen de medewetgevende rol en de controlerende rol in de contacten met de Minister over dit specifieke onderwerp.

63.

Heeft voormalig Kamerlid Van der Steur op enig moment of op enigerlei wijze, geadviseerd om passages niet in de brief aan de

Kamer van 3 juni 2014, of in andere informatievoorziening aan de Kamer, op te nemen?

Ik heb in het gesprek met de Commissie de drie hoofdvragen genoemd die ik als Kamerlid bij de beoordeling van aan mij voorgelegde teksten hanteerde: begrijp ik wat er staat, roept het vragen op die niet door de tekst worden beantwoord (met de twee opties óf niet oproepen van de vraag óf die vraag ook beantwoorden) en klopt het met hetgeen eerder aan mij als Kamerlid is meegedeeld. Zo is het ook bij deze brief gegaan. Mijn commentaar bij deze brief is uw Kamer separaat toegezonden. De eindverantwoordelijkheid lag bij de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie.

64.

Wat was de passage die het voormalig Kamerlid Van der Steur en het Kamerlid Recourt in de brief van 3 juni 2014 hadden laten opnemen over het gesprek dat toenmalig Staatssecretaris Teeven met de heer Roes had gehad in het kader van het onderzoek van de heer Van Brummen? Waarom werd door het Ministerie van Algemene Zaken deze passage als «(politiek) riskant» geïnclassificeerd? Deelt u deze classificatie?

Mijn commentaar is uw Kamer bij separate brief toegezonden.

Voor zover de vraag betrekking heeft op de heer Recourt merk ik het volgende op. De Kamer wordt geïnformeerd middels het officiële standpunt dat een bewindspersoon publiekelijk inneemt. Opvattingen van andere personen worden geacht te zijn betrokken bij de onderbouwing van het standpunt dat de bewindspersoon publiekelijk inneemt. Persoonlijke beleidsopvattingen worden niet met uw Kamer gedeeld. Ik heb uw Kamer bij separate brief geïnformeerd om welke redenen ik van dit uitgangspunt afwijk ten aanzien van mijn eigen commentaar.

De positie van de heer Teeven was een onderwerp van aandacht voor het Ministerie van Algemene Zaken aangezien de toenmalige Staatssecretaris de officier van justitie was geweest die de zaak in behandeling had gehad waarover hij een geheimhoudingsplicht had en waarover was gesproken met de Minister. Dit kon aanleiding geven tot Kamervragen die dan juist vanwege de geheimhoudingsplicht van de voormalige officier van justitie Teeven moeilijk te beantwoorden zouden zijn.

65.

Kunt u (zelf) aangeven wanneer het toenmalig Kamerlid Van der Steur en het Kamerlid Recourt op de hoogte waren van het gesprek dat Staatssecretaris Teeven met de heer Roes had gehad over diens herinneringen over het betaalde bedrag aan Cees H. en met wie zij deze informatie allemaal hebben gedeeld destijds?

Zoals ik in het debat met uw Kamer op 16 december 2015 heb aangegeven was ik op maandag 9 maart 2015 aanwezig bij een bijeenkomst op het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Op enig moment kondigde de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving aan dat hij wat hij noemde «de persoonlijke aantekeningen» van het gesprek met de heer Teeven ging halen. Ik ben toen opgestaan en heb gezegd: het past mij niet als woordvoerder en Kamerlid om kennis te nemen van die informatie, omdat die informatie niet bekend is bij de Kamer.

Het Kamerlid Recourt heeft enkel mondeling gereageerd. Hiervan bestaan geen aantekeningen.

66.

Is op het moment van 30 mei 2014 de status van het gespreksverslag tussen de heer Roes en toenmalig Staatssecretaris Teeven vastgesteld? Zo nee, was dat reeds gebeurd? Was er een legitieme niet-politieke reden om het document niet naar de Tweede Kamer te sturen? Zo ja, wat was deze reden?

In het rapport van de Commissie Oosting I is beschreven dat de heer Roes zijn aantekeningen van het gesprek op 25 april 2014 heeft voorgelegd aan de heer Teeven. De heer Teeven heeft enkele passages aangepast. Vervolgens heeft hij akkoord gegeven op de aantekeningen en die op 9 mei 2014 van zijn paraaf voorzien.

De heer Roes heeft de aantekeningen gedeeld met de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie. De heer Van Brummen is ten behoeve van zijn onderzoek geïnformeerd over het gesprek tussen de heren Teeven en Roes. De heer Van Brummen heeft kennis genomen van voornoemde aantekeningen en heeft deze betrokken bij zijn bevindingen, hetgeen ook vermeld is in de brief aan uw Kamer van 3 juni 2014 (Kamerstuk 33 750 VI, nr. 123). Zoals ik ook naar aanleiding van het rapport van Commissie Oosting I in de kabinetsreactie van 9 december 2015 heb aangegeven (Kamerstuk 34 362, nr. 2) was het achteraf beschouwd beter geweest als de heer Van Brummen zelf met de heer Teeven had gesproken. Bij brief van 3 juni 2014 is de Tweede Kamer geïnformeerd over het onderzoek van de heer Van Brummen naar de financiële afwikkeling van de schikking en is zijn rapport daarbij vertrouwelijk ter inzage gegeven (Kamerstuk 33 750 VI, nr. 123).

Naar aanleiding van het rapport van Commissie Oosting I is in antwoorden aan uw Kamer al aangegeven dat het achteraf bezien mogelijk was geweest het verslag aan de Tweede Kamer te verstrekken (Kamerstuk 34 362, nr. 5, p. 24).

67.

In het gespreksverslag met de Minister-President staat dat de heer Van der Kerk een tweede e-mailbericht naar het Ministerie van Veiligheid en Justitie stuurde dat «de Minister-President alleen kon instemmen met het noemen van de naam van de heer Teeven in de brief van 3 juni 2014 en «het niet-meesturen van de bijlage» als met de woordvoerders zou worden afgesproken dat «voor, tijdens en na het debat» de heer Teeven en de bijlage «buiten de orde blijven». De Minister-President deelt mee dat dit hem niets zegt. Was de Minister-President wel of niet op de hoogte van het versturen van de door zijn raadsadviseur? Is de inhoud van de mail juist of onjuist? Indien onjuist, op welke punten precies en hoe verklaart de Minister-President de onjuiste weergave?

In het gespreksverslag van 10 maart 2016 heeft de Minister-President in reactie op een uiteenzetting van de Commissie toegelicht dat hij de inhoud van de mails niet kende maar zich van de gang van zaken herinnerde dat het Ministerie van Algemene Zaken een belang zag in de openbaarmaking van het rapport Van Brummen door dit met de brief aan de Tweede Kamer mee te sturen. Verder heeft hij in het verslag uiteen gezet dat het tot de taak van de raadsadviseurs behoort aangesloten te blijven bij belangrijke processen in de departementen en bij politiek relevante dossiers te vragen naar de tussenstand. Het rapport (pagina's 86 t/m 89) bevat de overwegingen waarop de mails zijn gebaseerd, met name met betrekking tot de heer Teeven. De toenmalige Staatssecretaris was officier van justitie geweest, had de zaak in behandeling gehad waarover hij een geheimhoudingsplicht had en waarover was gesproken met de Minister. Dit kon aanleiding geven tot Kamervragen die dan juist vanwege de geheimhoudingsplicht van de voormalige officier van justitie Teeven moeilijk te beantwoorden zouden zijn. De teneur van het verhaal dat resulteerde uit het gevoerde overleg was dat de brief voor de verzending goed moest zijn afgestemd met de woordvoerders van de coalitiefracties. Daags voor de verzending is dit punt samengevat in het belang van bekendheid met de inhoud van de brief bij de woordvoerders. De Minister-President is verantwoordelijk voor de ambtenaren van het Ministerie van Algemene Zaken.

68.

Bij welke van de 30 conceptbrieven voorafgaand aan de brief van 3 juni 2014 is het Ministerie van Algemene Zaken betrokken geweest, dit gelet op de opmerking in het gespreksverslag met de Minister-President waarin wordt aangegeven dat Algemene Zaken een betrokkenheid heeft gehad in de aanloop naar deze brief? Wat is precies de betrokkenheid geweest van Algemene Zaken bij (welke van) deze brieven?

In het gespreksverslag van 10 maart 2016 heeft de Minister-President in reactie op een uiteenzetting van de Commissie toegelicht dat hij zich van de gang van zaken herinnert dat Algemene Zaken een belang zag in de openbaarmaking van het rapport van de heer Van Brummen door dit met de brief aan de Tweede Kamer mee te sturen. Verder heeft hij in het verslag uiteen gezet dat het tot de taak van de raadadviseurs behoort aangesloten te blijven bij belangrijke processen in de departementen en bij politiek relevante dossiers te vragen naar de tussenstand. Hierbij kan worden verwezen naar de relevante onderdelen van het rapport van de Commissie (pagina's 86–89).

69.

Kan uitsluitel worden gegeven of het rapport van de heer Van Brummen schriftelijk dan wel via de e-mail door het Ministerie van Veiligheid en Justitie aan het Ministerie van AZ is verzonden?

Het rapport is op 26 mei 2014 per e-mail met het Ministerie van Algemene Zaken gedeeld.

70.

Wat is de rol geweest van de Minister-President in de beslissing om «Fred» in de brief van 3 juni 2014 op te nemen, gelet op de reactie van de raadsadviseur bij Algemene Zaken op 30 mei 2014: «MP kan alleen instemmen met noemen van Fred en het niet meesturen van de bijlage als met de woordvoerder is afgesproken dat voor, tijdens en na het debat Fred en de bijlage buiten de orde blijven» (p. 87)? Waarom kon de Minister-President alleen instemmen met het noemen van de naam van toenmalig Staatssecretaris Teeven onder deze voorwaarden?

In het gespreksverslag van 10 maart 2016 heeft de Minister-President in reactie op een uiteenzetting van de Commissie toegelicht dat hij de inhoud van de mails niet kende maar zich van de gang van zaken herinnerde dat het Ministerie van Algemene Zaken een belang zag in de openbaarmaking van het rapport Van Brummen door dit met de brief aan de Tweede Kamer mee te sturen. Verder heeft hij in het verslag uiteen gezet dat het tot de taak van de raadadviseurs behoort aangesloten te blijven bij belangrijke processen in de departementen en bij politiek relevante dossiers te vragen naar de tussenstand. Het rapport (pagina's 86 t/m 89) bevat de overwegingen waarop de mails zijn gebaseerd, met name met betrekking tot de heer Teeven. De toenmalige Staatssecretaris was officier van justitie geweest, had de zaak in behandeling gehad waarover hij een geheimhoudingsplicht had en waarover was gesproken met de Minister. Dit kon aanleiding geven tot Kamervragen die dan juist vanwege de geheimhoudingsplicht van de voormalige officier van justitie Teeven moeilijk te beantwoorden zouden zijn. De teneur van het verhaal dat resulteerde uit het gevoerde overleg was dat de brief voor de verzending goed moest zijn afgestemd met de woordvoerders van de coalitiefracties. Daags voor de verzending is dit punt samengevat in het belang van bekendheid met de inhoud van de brief bij de woordvoerders. De Minister-President is verantwoordelijk voor de ambtenaren van het Ministerie van Algemene Zaken.

71.

Waarom zegt het noemen van de naam van de heer Teeven in de brief» de Minister-President niets (p. 2, gespreksverslag Oosting II met MP)? Waar komt de op p. 83 genoemde instemming van de Minister-President dan precies vandaan?

In het gespreksverslag van 10 maart 2016 heeft de Minister-President in reactie op een uiteenzetting van de Commissie toegelicht dat hij de inhoud van de mails niet kende maar zich van de gang van zaken herinnerde dat het Ministerie van Algemene Zaken een belang zag in de openbaarmaking van het rapport Van Brummen door dit met de brief aan de Tweede Kamer mee te sturen. Verder heeft hij in het verslag uiteen gezet dat het tot de taak van de raadadviseurs behoort aangesloten te blijven bij belangrijke processen in de departementen en bij politiek relevante dossiers te vragen naar de tussenstand. Het rapport (pagina's 86 t/m 89) bevat de overwegingen waarop de mails zijn gebaseerd, met name met betrekking tot de heer Teeven. De toenmalige Staatssecretaris was officier van justitie geweest, had de zaak in behandeling gehad waarover hij een geheimhoudingsplicht had en waarover was gesproken met de Minister. Dit kon aanleiding geven tot Kamervragen die dan juist vanwege de geheimhoudingsplicht van de voormalige officier van justitie Teeven moeilijk te beantwoorden zouden zijn. De teneur van het verhaal dat resulteerde uit het gevoerde overleg was dat de brief voor de verzending goed moest zijn afgestemd met de woordvoerders van de coalitiefracties. Daags voor de verzending is dit punt samengevat in het belang van bekendheid met de inhoud van de brief bij de woordvoerders. De Minister-President is verantwoordelijk voor de ambtenaren van het Ministerie van Algemene Zaken.

72.

Op welk moment heeft de Minister-President kennisgenomen van het bestaan en op welk moment van de inhoud van de gespreksnotitie tussen de heer Roes en toenmalig Staatssecretaris Teeven?

Tijdens de schorsing van het debat op 10 maart 2015 is de gespreksnotitie voor het eerst en kort onder ogen gekomen van de Minister-President. Van de volledige inhoud van het stuk en het bestaan van verschillende versies ervan heeft de Minister-President kennis genomen met de publicatie van het rapport van de Commissie Oosting I (Kamerstuk 34 362, nr. 5, p. 27).

73.

Op welke wijze is deze instemming van de Minister-President, zoals omschreven op p. 87 bij de raadsadviseur van Algemene Zaken terechtgekomen? Kunt u verifiëren bij de betrokken personen of dat via de heer Van der Poel geweest is geweest of mevrouw Pleyte? Heeft een van die twee hier dan wel over gesproken met de Minister-President? Zo ja, wanneer heeft de Minister-President de conceptbrief onder ogen gezien?

In het gespreksverslag van 10 maart 2016 heeft de Minister-President in reactie op een uiteenzetting van de Commissie toegelicht dat hij de inhoud van de mails niet kende maar zich van de gang van zaken herinnerde dat het Ministerie van Algemene Zaken een belang zag in de openbaarmaking van het rapport Van Brummen door dit met de brief aan de Tweede Kamer mee te sturen. Verder heeft hij in het verslag uiteen gezet dat het tot de taak van de raadadviseurs behoort aangesloten te blijven bij belangrijke processen in de departementen en bij politiek relevante dossiers te vragen naar de tussenstand. Het rapport (pagina's 86 t/m 89) bevat de overwegingen waarop de mails zijn gebaseerd, met name met betrekking tot de heer Teeven. De toenmalige Staatssecretaris was officier van justitie geweest, had de zaak in behandeling gehad waarover hij een geheimhoudingsplicht had en waarover was gesproken

met de Minister. Dit kon aanleiding geven tot Kamervragen die dan juist vanwege de geheimhoudingsplicht van de voormalige officier van justitie Teeven moeilijk te beantwoorden zouden zijn. De teneur van het verhaal dat resulteerde uit het gevoerde overleg was dat de brief voor de verzending goed moest zijn afgestemd met de woordvoerders van de coalitiefracties. Daags voor de verzending is dit punt samengevat in het belang van bekendheid met de inhoud van de brief bij de woordvoerders. De Minister-President is verantwoordelijk voor de ambtenaren van het Ministerie van Algemene Zaken. Hierbij kan worden verwezen naar voetnoot 21 op pagina 221 van het rapport van de Commissie.

74.

Waarom vond de Minister-President het zo belangrijk dat de brief van 3 juni 2014 vooraf bekend moest zijn bij de woordvoerders van de PvdA- en VVD-fractie?

In het gespreksverslag van 10 maart 2016 heeft de Minister-President in reactie op een uiteenzetting van de Commissie toegelicht dat hij de inhoud van de mails niet kende maar zich van de gang van zaken herinnerde dat het Ministerie van Algemene Zaken een belang zag in de openbaarmaking van het rapport Van Brummen door dit met de brief aan de Tweede Kamer mee te sturen. Verder heeft hij in het verslag uiteen gezet dat het tot de taak van de raadadviseurs behoort aangesloten te blijven bij belangrijke processen in de departementen en bij politiek relevante dossiers te vragen naar de tussenstand. Het rapport (pagina's 86 t/m 89) bevat de overwegingen waarop de mails zijn gebaseerd, met name met betrekking tot de heer Teeven. De toenmalige Staatssecretaris was officier van justitie geweest, had de zaak in behandeling gehad waarover hij een geheimhoudingsplicht had en waarover was gesproken met de Minister. Dit kon aanleiding geven tot Kamervragen die dan juist vanwege de geheimhoudingsplicht van de voormalige officier van justitie Teeven moeilijk te beantwoorden zouden zijn. De teneur van het verhaal dat resulteerde uit het gevoerde overleg was dat de brief voor de verzending goed moest zijn afgestemd met de woordvoerders van de coalitiefracties. Daags voor de verzending is dit punt samengevat in het belang van bekendheid met de inhoud van de brief bij de woordvoerders. De Minister-President is verantwoordelijk voor de ambtenaren van het Ministerie van Algemene Zaken.

75.

Waarom is in juni 2014, toen de tapes reeds waren gevonden door het SSC-ICT, op geen moment een order gegeven voor het overgaan tot een restore? Deelt u de mening dat dit onwenselijk is? Zo nee, waarom niet?

Het ware beter geweest als het Ministerie van Veiligheid en Justitie die opdracht al in 2014 had gegeven. Ten aanzien van het uitblijven van een daartoe strekkende opdracht in 2014 concludeert de Commissie dat er geen aanwijzingen zijn dat dit welbewust is gebeurd. Eerder is in het onderhavige geval sprake geweest van gebrek aan communicatie en van miscommunicatie (zie Kamerstuk 34 362, nr. 17).

76.

Wie gaf de opdracht aan de heer Van Graft die ertoe leidde dat hij, blijkens de memo van 10 maart 2015, zou hebben gezegd dat «de werkzaamheden stopgezet kunnen worden omdat er op dat moment voldoende informatie is met het gegeven dat de tapes er nog zijn. Er is gevraagd de tapes goed te bewaren»? Welke personen waren op de hoogte van deze opdracht van de heer Van Graft? Heeft de heer Van Graft hierover gecommuniceerd met iemand binnen het Ministerie van Veiligheid en Justitie? Zo ja, wat is gewisseld?

De Commissie is verzocht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingsschikking in 2001. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerd rapport waarnaar ik verwijs (in het bijzonder hoofdstuk 5).

77.

Had de heer Cloo na de mededeling van de heer Hogendoorn dat de tapes zijn gevonden de Minister moeten informeren?

Ik heb de Commissie verzocht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingsschikking in 2001. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerd rapport waarnaar ik verwijs (in het bijzonder hoofdstuk 9).

Voor alles wat op mijn ministerie gebeurt ben ik verantwoordelijk.

Ambtenaren kunnen zich niet in het publieke debat verdedigen. Ik ga dan ook niet in op het functioneren van individuele ambtenaren.

78.

Wie was op de hoogte van de mails om het onderzoek in juni 2014 stop te zetten? Op welk beslissingsniveau zaten deze personen? Wist het Ministerie van Algemene Zaken hiervan? Wist de Minister-President of een ander bewindspersoon hiervan?

De Commissie is verzocht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingsschikking in 2001. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerd rapport waarnaar ik verwijs (zie hoofdstuk 5). De Minister-President en het Ministerie van Algemene Zaken waren niet op de hoogte van deze mails. Er waren ook geen andere bewindspersonen op de hoogte van deze mails.

79.

Hoe beoordeelt u het feit dat de heer Roes en mevrouw Stolk-Luyten op dinsdag 10 maart bellen met de heer Hogendoorn over de mededeling aan de heer Cloo dat er tapes waren en dat zij dit feit toch niet aan de commissie-Oosting I hebben medegedeeld? Hadden zij deze informatie aan de commissie moeten meedelen?

Ik heb de Commissie verzocht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingsschikking in 2001. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerd rapport waarnaar ik verwijs (in het bijzonder hoofdstuk 5).

Voor alles wat op mijn ministerie gebeurt ben ik verantwoordelijk.

Ambtenaren kunnen zich niet in het publieke debat verdedigen. Ik ga dan ook niet in op het functioneren van individuele ambtenaren.

80.

Waar komt de bemoeienissen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vandaan?

De betrokkenheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is gelegen in het feit dat SSC-ICT een baten-lastendienst van dit departement is.

81.

Waar is de aanname op gebaseerd dat het «bonnetje» niet in een van de twintig archiefdozen bij het arrondissementsparket Amsterdam zou zitten?

Volgens het Openbaar Ministerie sprak een medewerker van het parket Amsterdam de verwachting uit dat in de dozen die toen recentelijk waren aangetroffen, het «bonnetje» niet zou zitten. Op 12 maart 2015, toen het parket Amsterdam de dozen had doorzocht, meldde het parket Amsterdam aan het Parket-Generaal dat het «bonnetje» inderdaad niet in die dozen was aangetroffen. Deze informatie is Commissie Oosting I verstrekt.

82.

Waarom heeft de heer Cloo de heer Roes en de Minister niet geïnformeerd, terwijl hij wist dat de heer Roes een jaar eerder met het dossier was belast?

Ik heb de Commissie verzocht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingschikking in 2001. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerd rapport waarnaar ik verwijs.

Voor alles wat op mijn ministerie gebeurt ben ik verantwoordelijk. Ambtenaren kunnen zich niet in het publieke debat verdedigen. Ik ga dan ook niet in op het functioneren van individuele ambtenaren.

83.

Is het gebruikelijk op het Ministerie van Veiligheid en Justitie om medewerkers toe te spreken met «MedewerkerVenJ5 hier komen nu!» en «naar aanleiding van gisteravond nu zoeken!»?

Nee.

84.

Waarom wordt de opdracht om te zoeken naar het bonnetje nu weer overgeheveld naar de directeur-generaal (DG) in plaats van de SG (en daarvoor weer de DG)?

De Commissie beschrijft in haar rapport uitvoerig hoe de besluitvorming rondom deze vijfde zoektocht heeft plaatsgevonden (zie met name pagina's 137 en 138 van het rapport).

85.

Waarom wordt vanaf 6 maart mevrouw Stolk-Luyten de onderzoeksleider terwijl daarvoor de DG, de SG en vervolgens weer de DG de leiding had?

De Commissie beschrijft in haar rapport uitvoerig hoe de besluitvorming rondom deze vijfde zoektocht heeft plaatsgevonden (zie met name pagina's 137 en 138 van het rapport).

86.

Op basis van welke informatie heeft Minister Blok in maart 2015 als waarnemend Minister van Veiligheid en Justitie de Kamer kunnen antwoorden dat «de ICT expertise die voor de operatie is ingezet, structureel in huis is en uit bestaande teams komt»? Was deze informatie mede afkomstig uit de memo die door SSC-ICT op 10 maart 2015 aan Minister Blok was voorgelegd en is de beantwoording van deze vragen op enigerlei wijze aan de orde geweest in de bestuursraad?

De informatie is gebaseerd op gegevens die ten behoeve van de beantwoording van deze schriftelijke vragen van het lid Gesthuizen (SP) op verzoek zijn verstrekt door SSC-ICT. Hierin staat de zin vermeld: *De ICT expertise die voor de operatie is ingezet is structureel in huis en komt uit bestaande teams. Die teams bestaan in dit geval uit interne en externe medewerkers. De reden van externe inzet heeft te maken met doelmatigheid, maar ook niet ingevulde vacatures en tijdelijke inzet voor projecten.*

Deze zin is vervolgens in de beantwoording van vraag 3 van de schriftelijke vragen opgenomen (Aanhangsel Handelingen II, nr. 2014/15, nr. 1664). De beantwoording was niet gebaseerd op het memo van 10 maart 2015 en de beantwoording van deze vragen is ook niet op enigerlei wijze aan de orde geweest in de bestuursraad van het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

87.

Is bekend waar de Telegraaf het bedrag van 50,000 euro vandaan heeft en waar de Telegraaf deze berichtgeving op gebaseerd heeft?

Nee. Zie de antwoorden op de vragen van het lid Gesthuizen (SP) over het inhuren van dure ICT-specialisten (Aanhangsel Handelingen II 2014/15, nr. 1664).

88.

Was het een toevallig dat u tijdens een diner van 22 januari 2016 in het Catshuis de Minister-President op de hoogte stelde van de e-mailberichten die waren ontvangen van Nieuwsuur (p. 3, gespreksverslag Minister-President of was het gepland)? Wat was de reactie daarop van de Minister-President? Hoe beoordeelde hij uw voorstel om de onderzoekscommissie-Oosting weer in te stellen?

Bij het diner op het Catshuis op 22 januari 2016 ter gelegenheid van het afscheid van de vorige Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu heb ik de Minister-President van de e-mailberichten en mijn besluit tot instelling van de Commissie op de hoogte gesteld. De Minister-President kon zich hierin vinden.

89.

Kunt u de memo met de reconstructie van SSC-ICT, zoals deze op 10 maart 2015 aan Minister Blok en SG Cloo is voorgelegd, aan de Kamer doen toekomen?

Het memo is integraal weergegeven op pagina's 153 en 154 van het rapport.

90.

Wie heeft u geattendeerd op het bestaan van de memo van SSC-ICT, gedateerd 10 maart 2015, met de feitenreconstructie en wanneer was dat? Wanneer heeft u precies gebeld met Minister Blok om hem te vragen naar het bestaan van de memo van SCC-ICT, zoals gesteld in het gespreksverslag van Minister Blok? Heeft u op enig moment binnen uw ministerie nagevraagd waarom de memo, die als hardcopy aan de plaatsvervangend SG en de SG was overhandigd, niet ter uw kennis was gebracht? Wanneer was dat en bij wie heeft u deze navraag gedaan en wat kwam daaruit?

Op 26 januari 2016 overhandigde de secretaris-generaal van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het memo aan de directeur van het bureau secretaris-generaal van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Dezelfde dag zorgde het bureau secretaris-generaal er voor dat het memo aan de Commissie werd toegezonden. Op 27 januari 2016 werd ik over het memo ingelicht door een directeur-generaal (zie mijn gespreksverslag). Het memo bevatte informatie die relevant was in het kader van het nog uit te voeren onderzoek. Op 27 en 28 januari 2016 heb ik contact gezocht met mijn ambtsvoorganger. Ik heb de Commissie gevraagd het memo van de noodzakelijke duiding en context te voorzien (zie mijn brief van 29 januari 2016 aan uw Kamer, Kamerstuk 34 362, nr. 9). De Commissie beschrijft in haar rapport uitvoerig hoe het memo door de diverse medewerkers van het Ministerie van Veiligheid en Justitie is behandeld (zie met name pagina's 158 t/m 168 van het rapport).

91.

Waarom heeft Minister Blok als waarnemend Minister van Veiligheid en Justitie vanuit zijn ministeriële verantwoordelijkheid de onderzoekscommissie Ontnemingschikking niet op de hoogte gesteld van het bestaan van de memo d.d. 10 maart

2015, waarin melding werd gemaakt van het feit dat op 5 juni 2014 al bekend was dat de betreffende tapes aanwezig waren bij SSC-ICT? Klopt het dat hij het bestaan van deze memo ook niet heeft gedeeld met de Minister-President? Hoe kijkt Minister Blok terug op zijn rol als toenmalig waarnemend Minister van Veiligheid en Justitie in dit politiek gevoelige dossier, ook gelet op het feit dat hij over «voorinformatie» beschikte ten aanzien van de slechte chemie binnen de ambtelijke top van Veiligheid en Justitie (gespreksverslag Minister Blok, p. 3)?

De Minister voor Wonen en Rijksdienst heeft aangegeven in zijn gespreksverslag dat hij in de veronderstelling was dat dit memo bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie in goede handen was. Hij ging er destijds vanuit dat dit memo door het Ministerie van Veiligheid en Justitie ter beschikking zou worden gesteld aan de nog in te stellen Commissie Oosting I (zie ook het gespreksverslag van de Minister voor Wonen en Rijksdienst). De Minister voor Wonen en Rijksdienst heeft het memo van 10 maart 2015 niet gedeeld met de Minister-President. De Minister voor Wonen en Rijksdienst was slechts voor een korte periode – die nodig was om opvolgers te vinden voor de beide afgetreden bewindspersonen – waarnemend Minister. In die periode heeft hij zich bezig gehouden met wat per sé gedaan moest worden. Over de gesprekken die hij heeft gevoerd met betrekking tot het functioneren van (top-)ambtenaren kunnen in verband met de personeelsvertrouwelijkheid geen mededelingen worden gedaan.

92.

Hoeveel personen die onder uw verantwoordelijkheid vallen, zijn na 10 maart 2015 op de hoogte geweest – maar u niet hebben ingelicht tot aan de uitzending van Nieuwsuur d.d. 25 januari 2016 – van het bestaan van de memo d.d. 10 maart 2015, waarin melding werd gemaakt van het feit dat op 5 juni 2014 al bekend was dat de betreffende tapes aanwezig waren bij SSC-ICT?

De Commissie is verzocht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingschikking in 2001. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerd rapport waarnaar ik verwijs (in het bijzonder hoofdstuk 7).

93.

Kunt u nader toelichten waarom Minister Blok als waarnemend Minister van Veiligheid en Justitie wel constateerde dat sprake was van een uitgebreid feitenrelaas in de memo van 10 maart 2015 van de SSC-ICT over de Teevendeal, maar daar als waarnemend Minister geen enkel verder contact over heeft gehad met de plaatsvervangend SG of zelfs met de Minister-President, die een dag eerder twee bewindslieden had verloren aan dit dossier? Kunt u tevens toelichten waarom Minister Blok het bij de constatering heeft gelaten dat de inhoud voor hem «onbegrijpelijk» was en niet aan mevrouw Roos om toelichting heeft gevraagd over hetgeen voor hem lag over de Teevendeal?

De Minister voor Wonen en Rijksdienst heeft aangegeven in zijn gespreksverslag dat hij in de veronderstelling was dat dit memo bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie in goede handen was. In het gesprek met de Commissie heeft de Minister voor Wonen en Rijksdienst aangegeven dat hij er vanuit ging dat dit memo door het Ministerie van Veiligheid en Justitie ter beschikking zou worden gesteld aan de nog in te stellen Commissie Oosting I (zie hierover ook het gespreksverslag van de Minister voor Wonen en Rijksdienst).

94.

Is in de gesprekken die Minister Blok met DG's en met de heer Cloo heeft gehad in de dagen na 9 maart 2015 over wat er was misgegaan rond de informatieverstrekking aan de Kamer over de Teevendeal, gesproken over of op enigerlei wijze melding gemaakt van een feitenreconstructie van de zoektocht naar het bonnetje? Zo ja, wat is daarover in die gesprekken gewisseld? Zo nee, hoe verklaart u dat in die gesprekken, die expliciet gingen over wat er was misgegaan, een feitenreconstructie noch de bewuste memo van de afdeling SSC-ICT aan de orde zijn gekomen?

In de gesprekken met de secretaris-generaal en de directeuren-generaal is gevraagd wat zij van de waarnemend Minister van Veiligheid en Justitie verwachtten ten aanzien van de inhoudelijke dossiers, wat de urgente discussies hierin waren, en de analyse van hetgeen was misgegaan in de bestuursraad. Daarbij is kort over de nog in te stellen Commissie gesproken. Daarbij is niet ingegaan op wat mis was gegaan in dit dossier, aangezien dit nu juist het onderwerp was dat door de nog in te stellen onderzoekscommissie zou moeten worden onderzocht.

95.

Hoe kijkt Minister Blok terug op zijn eigen handelen in dit dossier, in het bijzonder het gegeven dat hij pas in maart 2015 heeft ingegrepen op een niet-functionerende SG en heeft nagelaten te acteren op de memo die hem mede als waarnemend Minister van Veiligheid en Justitie is voorgelegd en die pas in januari 2016 bij de commissie Oosting terecht is gekomen en waarvan de Kamer al die tijd geen weet had? Hoe kwalificeert Minister Blok zijn handelen in dit dossier?

Voor het handelen van de Minister voor Wonen en Rijksdienst zij verwezen naar hetgeen daarover is opgenomen in zijn gespreksverslag, in het rapport van de Commissie en datgene wat de heer Oosting daarover publiekelijk heeft gezegd.

96.

Hoe beoordeelt u het feit dat de memo van mevrouw Roos, die aan de heer Cloo ter hand werd gesteld, niet door hem is gehouden of onder de aandacht is gebracht van de nieuwe Minister?

De Commissie is verzocht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingsschikking in 2001. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerd rapport waarnaar ik verwijs (zie hoofdstuk 7).

Voor alles wat op mijn ministerie gebeurt ben ik verantwoordelijk. Ambtenaren kunnen zich niet in het publieke debat verdedigen. Ik ga dan ook niet in op het functioneren van individuele ambtenaren.

97.

Waarom is DigiJust niet gebruikt bij de totstandkoming van de brief aan de Kamer d.d. 3 juni 2014? Deelt u de mening dat het ontbreken van een werkstroom onwenselijk is? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke stappen heeft u ondernomen om ervoor te zorgen dat deze onwenselijke situatie zich niet meer zal voltrekken?

Als regel geldt op het Ministerie van Veiligheid en Justitie dat stukken via het Document Management Systeem DigiJust worden aangeboden. In de zomer komt een nieuwe release van DigiJust beschikbaar. Dan zal opnieuw een ieder op het belang worden gewezen om via dit systeem te werken. Bij de totstandkoming van de Kamerbrief van 3 juni 2014 was sprake van een situatie waarin soms op meerdere momenten per dag overleg met de

toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie plaatsvond over de brief, mede gelet op de inhoudelijke ontwikkelingen in de periode 10 april tot 3 juni 2014. Hierdoor was het gebruik van een digitale procedure niet goed werkbaar. In een enkel geval kan een soortgelijke situatie zich in de toekomst voordoen als sprake is van hoge tijdsdruk. Wel zal in dergelijke gevallen de eindversie (en relevante tussenversies) via Digijust moeten worden aangeboden.

98.

Kunt u de ambtelijke voorbereiding van het debat dat is gehouden op 16 december 2015 naar aanleiding van het rapport van de commissie-Oosting I van Minister van der Steur, Staatssecretaris Dijkhoff en de Minister-President integraal naar de Kamer sturen?

De ambtelijke voorbereiding van het debat dat is gehouden op 16 december 2015 stond ter beschikking van de Commissie. Een dergelijke ambtelijke voorbereiding deel ik niet met uw Kamer. De bewindspersoon is verantwoordelijk voor zijn of haar inbreng in een debat met de Kamer.

99.

Heeft Minister Blok op enig moment na het debat van 16 december 2016, waarin drie bewindspersonen onterecht zeiden dat de ICT-afdeling niet over de juiste mensen had beschikt om het bonnetje eerder te vinden, contact gehad met de drie bewindspersonen om hen te wijzen op hetgeen hij in maart 2015 aan de Kamer had geantwoord op schriftelijke vragen van het lid Gesthuizen, namelijk dat «de ICT expertise die voor de operatie is ingezet, structureel in huis is en komt uit bestaande teams»? Zo ja, met wie, wanneer en wat is medegedeeld? Zo nee, waarom niet?

Nee. Zie ook het feitenrelaas in het rapport van de Commissie en het gespreksverslag van de Minister voor Wonen en Rijksdienst.

100.

Tijdens het debat op 16 december 2015 zei de Minister-President dat er een hoop gestuntel was rond het zoeken van dat bonnetje. Dat bleek met een paar simpele ingrepen wel heel snel mogelijk. Op dat moment was de reconstructie van de ICT-afdeling die op 10 maart 2015 in een memo was vevat, nog niet bij de premier bekend, zo heeft de Minister-President aan de commissie Oosting verklaard. Hoe verklaart de Minister-President dat hij niettemin al wel de gang van zaken als «gestuntel» kon kwalificeren?

De Minister-President heeft deze uitlating in het debat van 16 december 2015 gebaseerd op de gang van zaken zoals beschreven in het rapport van de commissie Oosting I en het rapport van de Erfgoedinspectie «Waarde van archief» (Kamerstuk 34 362, nr. 1).

101.

Was bij het debat van 16 december 2015 sprake van een vooraf afgesproken woordvoeringslijn voor zowel de Staatssecretaris als Minister van Veiligheid en Justitie over ICT? Zo ja, wie heeft dat bedacht en waarom is deze woordvoering niet binnen het ministerie gedetecteerd als strijdig met antwoorden van Minister Blok die hij reeds als waarnemend Minister van Veiligheid en Justitie aan de Kamer had gestuurd in maart 2015?

Nee.

102.

Was het achteraf terecht dat u en de Staatssecretaris in het debat over het rapport van de commissie-Oosting I beide aan hebben

gegeven dat als de juiste ICT-mensen beschikbaar waren, het bonnetje een jaar eerder al gevonden had kunnen worden?

In het debat op 16 december 2015 was de individuele schuldvraag niet aan de orde. Het ging hier om de feitelijke reden waarom Minister Opstelten zijn verantwoordelijkheid had genomen. Ten tijde van het debat leefden de Staatssecretaris en ik in de later onjuist gebleken veronderstelling dat de zoektocht in maart 2015 naar het bonnetje wel succesvol was geweest omdat externe specialisten waren ingehuurd. Ons is later gebleken dat de betreffende afdeling van SSC-ICT bestaat uit vaste medewerkers en externen die er min of meer vast bij hoorden (zie daarover mijn gespreksverslag). Nu terugkijkend, deden onze uitspraken in het debat geen recht aan het handelen van de SSC-ICT medewerkers in 2014. De betrokken medewerkers van het SSC-ICT hebben professioneel gehandeld en hun taken naar behoren uitgevoerd. Ik heb een bezoek gebracht aan SSC-ICT om het misverstand uit te leggen en mijn complimenten uitgesproken aan de betrokken medewerkers.

103.

Waarom wisten de huidige bewindspersonen niet dat het ICT-team van het ministerie zelf de informatie kon achterhalen en er dus geen externen nodig waren? Waarop hadden ze hun aanname gebaseerd dat de expertise er destijds niet was? Waarom hebben ze deze aanname niet gecheckt?

Op 20 maart 2015 zijn antwoorden op schriftelijke vragen naar uw Kamer gestuurd, waarin deze informatie was opgenomen (Aanhangsel van de Handelingen 2014–2015, 1664). Deze brief was getekend door mijn ambtsvoorganger als waarnemend Minister van Veiligheid en Justitie en de dag van verzending van deze brief viel samen met het aantreden van de huidige Minister en Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. De brief is toen niet opgemerkt. Ten tijde van het debat leefden de Staatssecretaris en ik in de later onjuist gebleken veronderstelling dat de zoektocht in maart 2015 naar het bonnetje succesvol was geweest omdat externe specialisten waren ingehuurd.

104.

Heeft u aan de ICT-ers die u in het Kamerdebat op 16 december 2015 noemde inmiddels excuses aangeboden? Zo nee, waarom niet?

In het debat op 16 december 2015 was de individuele schuldvraag niet aan de orde. Het ging hier om de feitelijke reden waarom toenmalig Minister Opstelten zijn verantwoordelijkheid had genomen. Ten tijde van het debat leefden de Staatssecretaris en ik in de later onjuist gebleken veronderstelling dat de zoektocht in maart 2015 naar het bonnetje wel succesvol was geweest omdat externe specialisten waren ingehuurd. Ons is later gebleken dat de betreffende afdeling van SSC-ICT bestaat uit vaste medewerkers en externen die er min of meer vast bij hoorden. Nu terugkijkend, deden onze uitspraken in het debat geen recht aan het handelen van de SSC-ICT medewerkers in 2014. De betrokken medewerkers van het SSC-ICT hebben professioneel gehandeld en hun taken naar behoren uitgevoerd. Ik heb een bezoek gebracht aan SSC-ICT om het misverstand uit te leggen en mijn complimenten uitgesproken aan de betrokken medewerkers.

105.

Acht u de constatering dat (herhaaldelijk) geen opdracht is gegeven om iets te doen met het bericht op 4 juni 2014 dat de tapes nog beschikbaar zijn, niet zorgwekkender dan dat getracht is informatie toe te dekken?

De Commissie concludeert dat er niet bewust informatie is achtergehouden, maar duidelijk is dat veel is misgegaan. Het heeft ontbroken aan

duidelijke, eenduidige en krachtige regie, en aan goede coördinatie en informatie-uitwisseling. Dat vind ik een ernstige zaak, zoals ik ook in mijn brief aan de Kamer heb toegelicht (Kamerstuk 34 362, nr. 17). Het onderstreept de urgentie van het meerjarige veranderprogramma «V&J Verandert».

106.

Hoe kan het dat de heer Roes en de heer Van Brummen de (potentiele) vindplaats van het bonnetje niet ontdekken, terwijl de heer Hogendoorn (die zich niet direct met deze kwestie bezighield) dat wel lukt?

De Commissie is verzocht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingschikking in 2001. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerd rapport waarnaar ik verwijs (zie hoofdstukken 3, 5 en 6).

107.

Hoe lang was Minister Blok er al van op de hoogte dat de heer Cloo niet naar behoren functioneerde? Van wie had hij daarover signalen ontvangen en waarom is tot op 10 maart 2015 niet ingegrepen op die signalen over de toenmalige SG? Was de Minister-President op de hoogte van deze signalen?

Voor alles wat op mijn ministerie gebeurt ben ik verantwoordelijk. Ambtenaren kunnen zich niet in het publieke debat verdedigen. Ik ga dan ook niet in op het functioneren van individuele ambtenaren.

108.

Had SSC-ICT van de heer Cloo de opdracht moeten krijgen om de backups te doorzoeken? SSC-ICT is een baten-lasten dienst en werkt alleen in opdracht. SSC-ICT heeft professioneel gehandeld door een nader onderzoek naar de tapes pas uit te voeren nadat de eigenaar van het betreffende systeem (het Ministerie van Veiligheid en Justitie) hiertoe opdracht had gegeven. Deze opdracht is door het Ministerie van Veiligheid en Justitie in maart 2015 verstrekt hetgeen uiteindelijk leidde tot de schermafdruck van de betaling. Het ware beter geweest als het ministerie die opdracht al in 2014 had gegeven. Ten aanzien van het uitblijven van een daartoe strekkende opdracht in 2014 concludeert de Commissie dat er geen aanwijzingen zijn dat dit welbewust is gebeurd. Eerder is in het onderhavige geval sprake geweest van gebrek aan communicatie en van miscommunicatie.

109.

Waarom heeft het parket-generaal ervan afgezien om de autoriteiten in Luxemburg te verzoeken om medewerking aan het vinden van de betaalgegevens, waar het betrof de twee banken in Luxemburg?

Dat is beschreven in het nadere rapport van de Commissie op pagina's 76 en 77.

110.

Deelt u de analyse van de commissie-Oosting II dat de heer Cloo als SG het politieke gewicht van de betreffende informatie over de back-ups alsmede de verantwoordelijkheid hiervoor onderschat heeft en voorts ernstig tekort is geschoten in de regie?

De Commissie is verzocht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingschikking in 2001. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerd rapport waarnaar ik verwijs (zie hoofdstuk 9).

Voor alles wat op mijn ministerie gebeurt ben ik verantwoordelijk. Ambtenaren kunnen zich niet in het publieke debat verdedigen. Ik ga dan ook niet in op het functioneren van individuele ambtenaren.

111.

Waarom hebben Minister Blok of mevrouw Roos, DG Organisatie en Bedrijfsvoering Rijk van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, niet gecontroleerd wat gebeurd was met de memo van SSC-ICT van 10 maart 2015, aangezien de belangrijke informatie die daaruit bleek niet terugkwam in het eerste onderzoek van de commissie-Oosting? Waarom is er tot 27 januari 2016 en dus tot na de uitzending van Nieuwsuur gewacht?

De focus van het rapport van Commissie Oosting I lag op de schikkings-overeenkomst die was gesloten tussen het Openbaar Ministerie en Cees H. met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. Zowel de Minister voor Wonen en Rijksdienst als de directeur Organisatie en Bedrijfsvoering Rijk van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hadden geen reden om aan te nemen dat het memo van SSC-ICT van 10 maart 2015 dat in handen was gesteld van het Ministerie van Veiligheid en Justitie niet via de ambtelijke top van het Ministerie van Veiligheid en Justitie bij de Commissie terecht was gekomen. Eerst de betreffende uitzending van Nieuwsuur deed het vermoeden rijzen dat dit niet het geval was geweest (zie pagina 160 van het rapport).

112.

Is ook daadwerkelijk overlegd door u met de onderzoekscommissie-Oosting (blijkens p. 3 gespreksverslag Minister-President) over het nog niet openbaar maken (en toezenden aan de Kamer) van de memo d.d. 10 maart 2015 (waarin melding werd gemaakt van het feit dat op 5 juni 2014 al bekend was dat de betreffende tapes aanwezig waren bij SSC-ICT? Wat was de reactie van de onderzoekscommissie op dit voorstel? Wanneer heeft dit overleg plaatsgevonden?

Ik heb de Commissie gevraagd het memo van de noodzakelijke duiding en context te voorzien. Voortijdige openbaarmaking zou de werkwijze van de Commissie, de te voeren gesprekken en het te verrichten onderzoek nadelig kunnen beïnvloeden.

Het antwoord van de Commissie is vermeld in de bijgevoegde bijlage⁴.

113.

Is een gespreksverslag beschikbaar van het gesprek dat op 9 maart 2015 plaatsvond in de aanwezigheid van onder meer de Minister, DG Roes en de heer Dijkhoff waarin de heer Roes naar de kwalificatie van de heer Dijkhoff zich «botsend sparend» opstelde? Kan Staatssecretaris Dijkhoff naar aanleiding van die kwalificatie in het gesprek met de commissie Oosting, aangeven op welke concrete punten in zijn herinnering op dat moment sprake was van «botsend sparren»? (gespreksverslag Staatssecretaris Dijkhoff)

Van dit gesprek is geen gespreksverslag beschikbaar. In dit verband kan ook verwezen worden naar het verslag van het debat dat met uw Kamer is gevoerd in december 2015 naar aanleiding van het rapport van de Commissie Oosting I.

---

⁴ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

114.

Op 27 januari 2016 berichtte u aan de Minister-President dat er relevante informatie boven water was gekomen, doelend op het memo van 10 maart 2015. Uiteindelijk hebt u geconcludeerd dat het openbaar maken van het memo niet in het belang van het onderzoek zou zijn en is besloten het niet aan de Kamer te sturen. Wanneer is dit geconcludeerd? (gespreksverslag Minister-President Rutte)

Ik trok deze conclusie op 29 januari 2016 na overleg met de heer Oosting. Ik heb die dag de Commissie gevraagd het memo van de noodzakelijke duiding en context te voorzien (zie hierover mijn brief van 29 januari 2016 aan uw Kamer, Kamerstuk 34 362, nr. 9). Voortijdige openbaarmaking zou de werkwijze van de Commissie, de te voeren gesprekken en het te verrichten onderzoek nadelig kunnen beïnvloeden.

115.

Waarom zou openbaarmaking van het memo niet in het belang van het onderzoek van Oosting zijn? (gespreksverslag Minister-President Rutte)

Ik heb de Commissie gevraagd het memo van de noodzakelijke duiding en context te voorzien. Voortijdige openbaarmaking zou de werkwijze van de Commissie, de te voeren gesprekken en het te verrichten onderzoek nadelig kunnen beïnvloeden.

116.

Toen u aantrad als Minister van Veiligheid en Justitie, hebt u toen met Minister Blok gesproken over het memo van 10 maart 2015? Heeft dat onderdeel uitgemaakt van het overdrachtdossier? (gespreksverslag Minister Blok)

Nee.

117.

Na de uitzending van Nieuwsuur van 25 januari 2016 belde u met Minister Blok over het memo van 10 maart 2015. Wanneer hoorde u voor het eerst van het bestaan van het memo van 10 maart 2015? Wie lichtte u hierover in en waarom? (gespreksverslag Minister Blok)

Op 27 januari 2016 werd ik over het memo ingelicht door een directeur-generaal. Het memo bevatte informatie die relevant was in het kader van het nog uit te voeren onderzoek.

118.

Waarom vroeg de heer Dijkhoff in 2015 waarom het bonnetje niet in 2014 boven water is gekomen? Wat was het antwoord? (gespreksverslag Staatssecretaris Dijkhoff)

Deze vraag stelde de heer Dijkhoff nadat het bonnetje in 2015 gevonden was. In 2014 was eerder aan de Kamer gemeld dat het bonnetje niet gevonden kon worden. De vraag waarom het bonnetje in 2015 wel gevonden was lag dus voor de hand. De vraag waarom een succesvolle digitale reconstructie in de dagen van 5 tot en met 8 maart 2015 niet een jaar eerder is uitgevoerd wordt beantwoord in het rapport van de Commissie.

119.

Wie zijn de heren Baarends en Van Hengel? (gespreksverslag Staatssecretaris Dijkhoff)

Dit zijn rijksambtenaren die vallen onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Veiligheid en Justitie.

120.

Van welke datum stamt de mail van raadadviseur Van der Kerk over het al dan niet noemen van de heer Teeven in de brief van 3 juni 2014? (gespreksverslag Minister van der Steur)

Deze mail is verzonden op 30 mei 2014 (zie pagina 221, voetnoot 20, van het rapport).

121.

Hoe kan het dat de Minister-President niet (meer) wist wat zijn raadsadviseur heeft besproken aangaande de brief van 3 juni 2014? In hoeverre weet hij wat zijn adviseur namens hem doet? (gespreksverslag Minister-President en commissie-Oosting II)

In het gespreksverslag van 10 maart 2016 heeft de Minister-President in reactie op een uiteenzetting van de Commissie toegelicht dat hij de inhoud van de mails niet kende maar zich van de gang van zaken herinnerde dat het Ministerie van Algemene Zaken een belang zag in de openbaarmaking van het rapport Van Brummen door dit met de brief aan de Tweede Kamer mee te sturen. Verder heeft hij in het verslag uiteen gezet dat het tot de taak van de raadadviseurs behoort aangesloten te blijven bij belangrijke processen in de departementen en bij politiek relevante dossiers te vragen naar de tussenstand. Het rapport (pagina's 86 t/m 89) bevat de overwegingen waarop de mails zijn gebaseerd, met name met betrekking tot de heer Teeven. De toenmalige Staatssecretaris was officier van justitie geweest, had de zaak in behandeling gehad waarover hij een geheimhoudingsplicht had en waarover was gesproken met de Minister. Dit kon aanleiding geven tot Kamervragen die dan juist vanwege de geheimhoudingsplicht van de voormalige officier van justitie Teeven moeilijk te beantwoorden zouden zijn. De teneur van het verhaal dat resulteerde uit het gevoerde overleg was dat de brief voor de verzending goed moest zijn afgestemd met de woordvoerders van de coalitiefracties. Daags voor de verzending is dit punt samengevat in het belang van bekendheid met de inhoud van de brief bij de woordvoerders. De Minister-President is verantwoordelijk voor de ambtenaren van het Ministerie van Algemene Zaken.

122.

Waarom heeft de Minister-President zich niet als eerste afgevraagd waarom de informatie pas in 2015 boven water was gekomen en hoe het komt dat de Kamer verkeerd was voorgelicht? Waarom dacht hij al eerste aan de politieke consequenties van de foutieve informatievoorziening? (gespreksverslag Minister-President Rutte)

In het gespreksverslag van 10 maart 2016 heeft de Minister-President toegelicht dat «hij niet kan zeggen of die vraag bij hem is opgekomen, zijn focus lag die dag vooral op de politieke consequenties van het feit dat de Kamer op 3 juni 2014 verkeerd bleek te zijn ingelicht. In de loop van de dag leidde dat ook tot de conclusie van Minister Opstelten dat zijn positie onhoudbaar was geworden».

123.

Staatssecretaris Dijkhoff stelt in het gespreksverslag dat er in ieder geval gemeld had moeten worden dat men niet bij de tapes kon komen, zodat de Kamer daar nog naar had kunnen vragen. U stelt echter in het gespreksverslag dat u vindt dat je moet zorgen dat een tekst geen vragen kan oproepen. Hoe staan deze twee uitspraken tot elkaar in verhouding? Betekent dit voorts dat u de bereid bent informatie achterwege te laten indien deze vragen oproept? (gespreksverslag Staatssecretaris Dijkhoff)

Op pagina 85 van het rapport vermeldt de Commissie dat het toenmalig Kamerlid Van der Steur de vraag stelde of de toegang tot de tapes

onmogelijk is of dat die gegevens er niet meer zijn. Die zin behoefde volgens hem verduidelijking. Staatssecretaris Dijkhoff stelt in zijn gespreksverslag exact hetzelfde punt aan de orde. De eindverantwoordelijkheid lag bij de toenmalige Minister van Veiligheid en Justitie.

124.

Betekent het «óf niet oproepen van de vraag» niet dat een ministerie ervoor zou moeten zorgen dat deze de vraag beantwoord kan worden en er nader onderzoek zou moeten komen indien nodig? (gespreksverslag Minister van der Steur)

In het gesprek met de Commissie heb ik de drie hoofdvragen genoemd die ik als Kamerlid bij de beoordeling van aan mij voorgelegde teksten hanteerde: begrijp ik wat er staat, roept het vragen op die niet door de tekst worden beantwoord (met de twee opties óf niet oproepen van de vraag óf die vraag ook beantwoorden) en klopt het met hetgeen eerder aan mij als Kamerlid is meegedeeld. Zo is het ook bij deze brief gegaan. Het is de verantwoordelijkheid van de Minister wat deze met opmerkingen uit een politieke sondering doet.

125.

Minister Blok noemt het ministerie onder andere voorzichtig, maar wat betekent dit? Op welke manier en waarom is dit ministerie voorzichtig? (gesprekverslag Minister Blok)

Zoals vermeld in het rapport van de Commissie heeft de Minister voor Wonen en Rijksdienst op de vraag over de typering van de cultuur aangegeven dat hij deze als voorzichtig typeert. Daarmee doelde de Minister voor Wonen en Rijksdienst op de cultuur van het Ministerie van Veiligheid en Justitie waarin hij weinig openheid en transparantie constateerde.

126.

Waarom was u pas vanaf 27 januari 2016 op de hoogte van de memo van 10 maart 2015? Betekent dit dat u zonder Nieuwsuur nooit te weten was gekomen dat er een memo lag met dergelijk belangrijke informatie? (gespreksverslag Minister van der Steur)

De Commissie is verzocht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de ontnemingsschikking in 2001. Dit heeft geresulteerd in een gedetailleerd rapport waarnaar ik verwijs (in het bijzonder hoofdstuk 7).

127.

Is de kwaliteit van verslaglegging in politiek gevoelige zaken inmiddels verbeterd? Kan, met andere woorden, bijvoorbeeld thans nog steeds buiten de gebruikte registratiesysteem, zoals DigiJust, worden gewerkt in documenten of versies ervan?

Als regel geldt op het Ministerie van Veiligheid en Justitie dat stukken via het Document Management Systeem DigiJust worden aangeboden. In de zomer komt een nieuwe release van DigiJust beschikbaar. Dan zal opnieuw een ieder op het belang worden gewezen om via dit systeem te werken.

128.

Wat is er sinds deze affaire veranderd ten aanzien van de archivering van dossiers om te voorkomen dat een vergelijkbaar situatie als in dit rapport beschreven nogmaals ontstaat of volstaat de wetenschap dat gegevens ergens opgeslagen zijn en dat door goede communicatie de gezochte gegevens altijd oproepbaar of vindbaar zijn?

Men moet er op kunnen vertrouwen dat gevraagde informatie oproepbaar en snel vindbaar is, mits deze binnen de bewaartermijn gevraagd wordt. Het bewustzijn van dossierhouders wordt vergroot ten aanzien van

archiefforming en archiefbeheer, men wordt geïnformeerd over bij wie men te rade zou kunnen gaan voor archiefzaken en medewerkers worden hierbij actief ondersteund.

129.

Op welke wijze is het dagelijkse ochtendberaad met alle leden van de bestuursraad geïnstitutionaliseerd? Geeft het rapport van de commissie-Oosting aanleiding om op het punt van interne communicatie en regie nadere stappen te zetten? Zo ja, welke? Wordt dat ook te zijner tijd geëvalueerd?

Bijna dagelijks wordt een ochtendberaad gehouden, waarbij alle relevante informatie gewisseld kan worden. Het rapport van de Commissie Oosting I laat al zien dat er op het punt van de communicatie en regievoering nadere stappen gezet moeten worden. In dat opzicht is het tweede rapport een bevestiging van het eerdere rapport. Om tot verbetering op ook deze punten te komen is het programma «VenJ Verandert» opgezet, waarover ik uw Kamer heb geïnformeerd (mijn brief van 2 maart 2016, Kamerstuk 34 300 VI, nr. 83). Ik heb uw Kamer toegezegd elk jaar in de verantwoordiging over de begroting (het jaarverslag) uw Kamer te informeren over de voortgang van het meerjarige veranderprogramma.

130.

Er is afgesproken om binnen de bestuursraad elkaar structureel vaker te spreken over VenJ brede onderwerpen en incidenten en elkaar daarin te ondersteunen. Wordt deze nieuwe verhouding door alle directeuren/leden van de bestuursraad omarmt? Vraagt dit een cultuuromslag? Is de cultuur niet jaren zo geweest dat het niet werd geaccepteerd dat je je ongevraagd bemoeit met de portefeuille van een ander (zie ook opmerkingen van Hoogendorp op dit punt)?

De Commissie constateert dat op het departement te veel sprake is van verkokering, wat een goede regievoering, informatie-uitwisseling, wederzijdse betrokkenheid en tegenspraak in de weg kan staan. Om die reden is onder mijn leiding besloten om elkaar structureel vaker te spreken over VenJ brede onderwerpen en incidenten en elkaar daarin te ondersteunen. Complexe maatschappelijke vraagstukken vereisen immers intensieve samenwerking tussen de diverse beleidsonderdelen van het ministerie. Het is belangrijk meer de samenwerking te zoeken buiten het eigen beleidsterrein van een directoraat-generaal. Daartoe is onder meer in december 2015 de brede bestuursraad ingesteld waarin ook het Openbaar Ministerie, de Nationale Politie, de Dienst Justitiële Inrichtingen en de Immigratie- en Naturalisatiedienst vertegenwoordigd zijn. Hiermee wordt beoogd te komen tot een geïntegreerde aanpak van strategische dossiers en tot een gemeenschappelijke visie op de koers van het ministerie. Deze aanpak wordt door alle betrokkenen ondersteund. Voorts heb ik bij mijn aantreden het vrijwel dagelijkse ochtendberaad geïnstitutionaliseerd, waar met alle leden van de bestuursraad actualiteiten breed en tijdig worden gedeeld. In de samenwerking tussen de secretaris-generaal en de directeuren-generaal zijn de onderlinge (persoonlijke) verhoudingen eveneens een belangrijk aspect. Zo heeft de secretaris-generaal direct na zijn aantreden in juni 2015 geïnvesteerd in samenwerking binnen en teamvorming van de (qua personele samenstelling inmiddels gewijzigde) bestuursraad.

131.

Zijn er interdepartementale intervisieoverleggen tussen bestuursraden/SG's om best-practices uit te wisselen? Zo ja, hoe vaak? Zo nee, wat vind u van dat idee?

Er vinden met enige regelmaat gezamenlijke bestuursraden plaats met andere departementen onder meer om elkaar beter te leren kennen en te

kijken hoe de samenwerking kan worden verbeterd. Secretarissen-generaal komen wekelijks bijeen in het Secretarissen-Generaal Overleg en hebben daarnaast nog aanvullende bijeenkomsten waarin over deze aangelegenheden wordt gesproken. Aanvullend is er een ruim aanbod voor intervisie en reflectie voor de topmanagementgroep van de Algemene Bestuursdienst.

132.

Ziet de regering in het rapport van de commissie-Oosting II aanleiding om het programma «VenJ Verandert» te wijzigen en/of te versnellen? Zo ja, hoe en op welke onderdelen?

Het huidige rapport onderstreept de urgentie van het veranderprogramma. De bevindingen van dit rapport liggen in het verlengde van de eerder met uw Kamer besproken verbeterpunten en de analyse die ten grondslag ligt aan het programma «VenJ Verandert» dat ik mede in gang heb gezet naar aanleiding van de conclusies van het rapport van Commissie Oosting I. De realisatie van dit veranderprogramma zal meerdere jaren in beslag nemen. Over verscheidene jaren ontstane patronen en werkwijzen kunnen niet in korte tijd duurzaam verbeterd worden.

133.

Op welke wijze wordt in het programma «VenJ Verandert» aandacht gegeven aan de bevindingen die naar voren komen in het rapport van de commissie-Oosting II?

De bevindingen van het nadere rapport van de Commissie liggen in het verlengde van de eerder met uw Kamer besproken verbeterpunten en de analyse die ten grondslag ligt aan het programma «VenJ Verandert». Er is derhalve geen aanleiding om de aanpak binnen het programma «VenJ Verandert» aan te passen. Over verscheidene jaren ontstane patronen en werkwijzen kunnen niet in korte tijd duurzaam verbeterd worden. De realisatie van dit veranderprogramma zal meerdere jaren in beslag nemen.

134.

Hoeveel personen zitten in de bestuursraad? Welke functies zijn dat? Zitten er personen in de bestuursraad die ook onder de heer Cloo in de bestuursraad zaten?

In de reguliere bestuursraad is de ambtelijke top van het departement van Veiligheid en Justitie vertegenwoordigd (de secretaris-generaal, de plaatsvervangend secretaris-generaal, vier directeuren-generaal, de NCTV en als adviseurs de directeuren wetgeving, financiën, voorlichting en bureau secretaris-generaal). Zes van deze in totaal elf personen zaten ook ten tijde van het dienstverband van de heer Cloo bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie in de bestuursraad. De overige vijf personen zijn na het terugtreden van de heer Cloo benoemd in hun functie.

135.

Wat heeft ertoe geleid dat de Minister en de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie in het debat dd 16 december 2015 de schuld legden bij de ICT'ers, terwijl binnen het departement kennis aanwezig was dat de medewerkers van het SSC-ICT de tapes hadden gelokaliseerd en konden overgaan tot een restore? Is na dit debat contact geweest over de onjuistheid van de uitspraken van de bewindspersonen? Zo ja, wanneer en wat is gewisseld?

In het debat op 16 december 2015 was de individuele schuldvraag niet aan de orde (zie daarover ook mijn gespreksverslag). Het ging hier om de feitelijke reden waarom Minister Opstelten zijn verantwoordelijkheid had genomen. Ten tijde van het debat leefden de Staatssecretaris en ik in de

later onjuist gebleken veronderstelling dat de zoektocht in maart 2015 naar het bonnetje wel succesvol was geweest omdat externe specialisten waren ingehuurd. Ons is later gebleken dat de betreffende afdeling van SSC-ICT bestaat uit vaste medewerkers en externen die er min of meer vast bij hoorden. Nu terugkijkend, deden onze uitspraken in het debat geen recht aan het handelen van de SSC-ICT medewerkers in 2014. De betrokken medewerkers van het SSC-ICT hebben professioneel gehandeld en hun taken naar behoren uitgevoerd. Ik heb een bezoek gebracht aan SSC-ICT om het misverstand uit te leggen en mijn complimenten uitgesproken aan de betrokken medewerkers.

136.

Hoe beoordeelt de Minister-President en welke consequenties verbindt hij aan de uitlatingen van de Minister en Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie dat het bonnetje eerder gevonden had kunnen worden door de ICT'ers, gelet op zijn opmerking in hetzelfde debat van 16 december 2015 dat «(a)ls er zaken fout gaan, is dat altijd de schuld van de politici en niet van de ambtenaren. Het is ook ondenkbaar dat je als politicus naar buiten toe een ambtenaar ergens de schuld van geeft. Ik ben daar zeer op tegen. Je neemt verantwoordelijkheid voor ambtelijke fouten die worden gemaakt, als ze al worden gemaakt»?

Ik heb hierover opgemerkt dat in het debat op 16 december 2015 de individuele schuldvraag niet aan de orde was. Het ging hier om de feitelijke reden waarom Minister Opstelten zijn verantwoordelijkheid had genomen. Ten tijde van het debat leefden de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en ik in de later onjuist gebleken veronderstelling dat de zoektocht in maart 2015 naar het bonnetje wel succesvol was geweest omdat externe specialisten waren ingehuurd. Later bleek dat de betreffende afdeling van SSC-ICT bestaat uit vaste medewerkers en externen die er min of meer vast bij hoorden. Ik heb aangegeven dat de uitspraken in het debat geen recht deden aan het handelen van de SSC-ICT medewerkers in 2014. De betrokken medewerkers van het SSC-ICT hebben professioneel gehandeld en hun taken naar behoren uitgevoerd. Ik heb een bezoek gebracht aan SSC-ICT om het misverstand uit te leggen en mijn complimenten uitgesproken aan de betrokken medewerkers. In dit verband zij ook verwezen naar het gespreksverslag van de Minister-President van 10 maart 2016.

137.

Zijn er excuses aangeboden aan de ICT'ers die in het debat van 16 december 2015 door de Staatssecretaris en Minister zijn beticht van incompetent handelen?

In het debat op 16 december 2015 was de individuele schuldvraag niet aan de orde. Het ging hier om de feitelijke reden waarom Minister Opstelten zijn verantwoordelijkheid had genomen. Ten tijde van het debat leefden de Staatssecretaris en ik in de later onjuist gebleken veronderstelling dat de zoektocht in maart 2015 naar het bonnetje wel succesvol was geweest omdat externe specialisten waren ingehuurd. Ons is later gebleken dat de betreffende afdeling van SSC-ICT bestaat uit vaste medewerkers en externen die er min of meer vast bij hoorden. Nu terugkijkend, deden onze uitspraken in het debat geen recht aan het handelen van de SSC-ICT medewerkers in 2014. De betrokken medewerkers van het SSC-ICT hebben professioneel gehandeld en hun taken naar behoren uitgevoerd. Ik heb een bezoek gebracht aan SSC-ICT om het misverstand uit te leggen en mijn complimenten uitgesproken aan de betrokken medewerkers.